

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ LIBERATION PATH

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Рік вид. V. Ч. 11 (62)

ЛОНДОН, ЛІСТОПАД (NOVEMBER), 1952

Ціна — 1 ш. 9 п.

ПРОБА ВИТРИВАЛОСТІ І ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ СВІДОМОСТІ

Одним з основних завдань української еміграції - це оборона за кордоном національної гідності, прав і інтересів українського народу. Державні народи мають на це свої посольські і дипломатичні установи в закордонних країнах. Ми, українці, як нація бездержавна, не маємо формально таких установ, тому заступати і боронити інтереси українського народу зобов'язані ціла українська еміграція з усіма її установами та інституціями.

Вже в перших днях по закінченні другої світової війни українська еміграція мусіла зводити важку боротьбу за своє національне ім'я і права політичної еміграції. Сьогодні, наче на екрані, виринають перед очима події останніх років: Пригадується цілий ряд різних протестів, маніфестацій і акцій, не тільки в обороні політичних прав zagrożеної більшовицькими «репатріаційними місіями» української еміграції, а в першу чергу - в обороні поневоленого московськими імперіялістами українського народу на Рідних Землях.

Загал нашої національно-свідомої еміграції завжди солідаризувався з усіма акціями в обороні інтересів поневоленої України, виявляючи при цьому багато ініціативи і активності. Навіть тоді, коли деякі наші політичні угруповання і їх лідери, пристосовуючись до несприятливої українській визвольній справі світової кон'юнктури, відмежувались від масових акцій, маси української еміграції відверто демонстрували свої політичні домагання, ставали до чинної оборони рідної церкви, віри і народу. Цей стиль масових акцій української еміграції, демонструючи нашу національну солідарність, виправдався повністю, а в сьогоднішніх часах набирає щораз більшого значення.

Українська еміграція стоїть перед дуже важливими подіями, від розвитку яких у значній мірі залежатиме дальший шлях української визвольної боротьби. Бо саме тепер,

як ніколи досі, розгоряється боротьба поміж українською національно-визвольною і московською імперіалістичною єдинодільною концепціями. Це немов проба витривалості, політичного розуму і державної дозрілості еміграції, обов'язком якої є відстояти перед західним світом суверенні державницькі права української нації.

Спільний виступ української еміграції проти всіх намагань білих російських імперіялістів реставрувати російську імперію під новим шильдом «демократичної федеративної республіки» ще більше скріпив наші сили і віру в те, що всюди там, де цього вимагає добро української визвольної справи, українська еміграція вміє знайти у спільному одностайному фронті. Не зважаючи на тиск з боку опікунів єдинодільної Росії, українська еміграція солідарно держить спільний протимосковський фронт.

Відрадним явищем є також факт солідарної постави українців до послання Папи Пія XII-го До всіх народів Росії, в якому заповідано глибоку кривду українському народові. Зовсім слушно, що це послання українська еміграція розглядає в політичному аспекті, бо голос Ватикану має для світу, особливо католицького, не тільки релігійне, а також політичне значення. На жаль, Папа склав своє послання на російській єдинодільській концепції, порушуючи цим глибоко принцип національної волі і справедливості. Важко будь-чим пояснити це дивне в історії церкви явище. Тут, не тільки знегровано національні права народів СРСР, які повинні бути однакові для всіх націй, а навіть забрано нам нашу історію, релігію, культуру, святих мучеників-героїв за віру Христову і приписано російським імперіялістам - катам українського народу. Одностайний протест української еміграції в усіх країнах поселення дає нам надію, що Ватикан не помине мовчанкою цієї глибокої помилки і несправедливості, а

також стверджує, що українська еміграція гідно здає іспит національної зрілості і солідарно виступає в обороні честі і прав України.

Однак ми мусимо пам'ятати, що боротьба з московськими імперіялістами на еміграції щойно почалася і перед нами, українською еміграцією, буде ще дуже багато різних передбачених і непередбачених наступів ворога! Наступів із шантажами й погрозами, щоб залякати нас, дезорієнтувати і змусити в такій чи іншій формі прийняти російську єдинонеділимську концепцію. Ми мусимо бути приготовлені навіть до таких випадків, що з-поміж нас можуть знайтися окремі одиниці чи групи, які «задня лакомства нещасного» будуть намагатися проломити наш спільний протимосковський фронт.

Тому перед нами стоїть особлива вимога: будьмо сторожкі, активні, рішучі й безкомпромісові всюди там, де в ім'я української визвольної справи треба відстояти концепцію української суверенної політики. Хто допустить негідність цього принципу, той мусить зустрітися з рішучою поставою цілого українського загалу.

Мрії деяких американських «приватних» кіл про те, що вони зможуть на російському імперіалістичному коні досягнути свої цілі, є цілком нереальні і їх треба розвіяти раз назавжди. Ми тут, на еміграції, не самі, з нами стоять інші свободолюбні народи, поневолені російським імперіалізмом, об'єднані в АБН.

Для нас, українців, особливе й вирішальне значення має Край, який своєю недвозначною поставою супроти російського імперіалізму дає українській еміграції всі прерогативи заступати перед Західним світом нашу визвольну протиросійську концепцію. Один з провідних членів Українського Визвольного Руху на Українських Землях у своєму листі з'ясовує становище Краю по цьому питанню так:

«Ставлення до росіян виразно узалежнюється від того, як відноситимуться вони до українських визвольних змагань, до української держави. До цієї справи підходимо політично і реально. Ніякими ілюзіями і марними надіями себе не обманюємо. Станка американців на росіян має дуже мало даних на успіх. Російська еміграція немає ніякого впливу на російські маси в ССР. Навпаки, ці маси її ненавидять і погорджують нею, як чимось старим, віджилим, збанкрутованим, як зломом, що надається тільки на «звалює».

В «Роз'ясненні Проводу ОУН на Українських Землях» (жовтень, 1949 р.) читаємо:

Ми проти накидування всяких об'єднань і федерацій, бо вони на практиці означають поневолення однією нацією інших націй. Ми визнаємо за кожним народом право на власну національну державу. Ми вважаємо, що найкращою формою організації життя між народами є система вільних національних

держав усіх народів і оперті на справжній рівності і добровільності тісна дружба і співпраця між ними. Тому ми найрішучіше боремося за розподіл ССР на незалежні держави всіх народів, що входять до його складу. Така перебудова ССР піднімає найглибшим прагненням народів ССР, що вони підтвердили і підтверджують своєю героїчною боротьбою. Така перебудова ССР відповідає також найістотнішим інтересам всього свободолюбного людства.

В боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу ми надаємо вирішального значення власним силам українського народу. . . «

Отже, як бачимо, визвольна концепція Українського Визвольного Руху на Українських Землях базується на повній суверенності української визвольної політики, опираючись на власні сили українського народу. Ця концепція в найвищій мірі зобов'язує також усі українські політичні середовища на еміграції.

Про масові акції української еміграції за кордоном згаданий вгорі член Проводу Українського Визвольного Руху висловлюється так:

«Організаційні форми і методи, що їх стосується за кордоном у цілях активізування нашої визвольної боротьби, виглядають мені зовсім правильними. Це дуже добре, що крім акцій наших дипломатів, стосується і різні масові акції. В той спосіб часто змушується навіть різних «глухих» лідерів і дипломатів чужих держав ближче цікавитися українською проблемою. Такі масові форми мають ще і ту користь, що наш визвольний рух знаходитиме повне розуміння у широких масах різних народів».

Російський імперіалізм у теперішній комуністичній формі є прямим продовженням царського імперіалізму, тому наш протикомуністичний фронт є одночасно протиросійським і навпаки. Він буде таким так довго, доки Росія-ССР не розпадеться на вільні й суверенні національні держави на власних етнографічних територіях. Визнання росіянами того принципу - це єдиний шлях до створення спільного протисоветського фронту разом з російським народом. Але російська еміграція протиставляється тільки формі сучасного ССР, бажаючи зберегти його зміст і цілість. Тим самим вона надалі захищає російський імперіалізм і подібно, як колись Ленін на еміграції, обдурює різнонаціональних «малоросів» обіцянками про «визволення» і «демократію» для неросійських народів. Російська еміграція є тільки в опозиції до сучасного кремлівського режиму і бажає при допомозі американців перевернути владу імперіалістичної Росії в свої руки.

Доповнюючи визвольний фронт українського народу на Рідних Землях не сміємо забувати, що несемо перед ним відповідаль-

ність за призначений нам відтинок. Тому треба дбати, щоб визвольні ідеї нашої Батьківщини домінували всюди в житті української еміграції.

Розміщення нової української еміграції на теренах заокеанських, зокрема США і Канади, вимагає перенесення масових політично-пропагандивних акцій також і за океан. До голосу української еміграції, як вияву солідарності з ідеями і визвольною концепцією українського народу на Землі, мусить прислухатися чужинний світ, а також ті з-поміж українців хиткі елементи, що йдуть на шлях угодовства і вислужництва ворожим українській справі чинникам.

Українська еміграція за океаном уже започаткувала політично-пропагандивні акції в обороні визвольної концепції і державницьких прав українського народу. Але їх треба ще більше умасовити, підкріпити тисячними масами старої української еміграції, щоб створити один монолітний фронт з Воюючою Україною. Одночасно треба пам'ятати, що саме на тих теренах українська еміграція буде особливо атакована ворожими українській визвольній справі силами. Факт, що єдино-неділимська концепція білих російських імперіялістів знайшла своє попертя з боку певних «приватних» політиків США не виключає, а навпаки стверджує можливість політичної пресії на українську еміграцію взагалі, а зокрема на ті наші установи чи інституції, діяльність яких має більше або менше політичний характер. Намагаючись підпорядкувати всіх і все своїм цілям, які покриваються з цілями російських білих імперіялістів, ті «приватні» політичні середовища США через пресію на українські політичні установи змагатимуть до розбиття спільного фрон-

М. Боселан

ПЕРЕСТОРОГА

Кудожу йдеш, облудний людський світе?
Копзкі твої забріхані стежки.
Ви потоптали мудрі заповіді
Своїх Пророків! Гострий меч тяжкий

Над світом висить. Дика, люта гидра
Вже отворила пащу і чека
Моменту. Меч і скиптр із рук всім видре
Кремлівський змії! О горе! Не ріка,

А море крові потече широке,
Загине правда, сонце згасне, тьма
І варварські тортури висуть соки
З людей! Лиш цвинтарі, брехня й тюрма
Світлитимуть кривавою зорею!

О, не братайтеся з жорстоким гадом,
Спасення не шукайте у крутих!
Ще час! Беріть мечі! Пусті наради
Покиньте! Боротьба і кров в огнях
Лише врятує світ!

4. 11. 1949 р.

(Із збірки «Непокірні слова»)

ту української еміграції проти російського імперіялізму, а в загальному - до пенетрації і деформації суверенної української визвольної політики.

Тому сьогодні більше, як коли, треба слідкувати за розвитком всіх подій, які в більшій або меншій мірі торкаються українського питання, щоб ми, як цілість української еміграції, виступали солідарно спільним фронтом в обороні честі, прав і інтересів українського народу.

Є три способи реагувати на дійсність. Перший - скоритися дійсності, бачити в ній - як Квітка-Основ'яненко в час кріпачства - ідилію з квіточками, пташечками і травичкою - традиція царських слуг.

Другий спосіб - традиція інтернаціоналістична - голосіння, що світ «здурів» і «здичавів». Відклик до «людського почуття», «братів-пролетарів», «братів хліборобів», до «приспаної совісті» сильних, до розжалоблення їх сердець. . . Але, як писала поетка:

Прокляті ті пісні,
Що викликають сльози в переможця:
То сльози пільських ящурів.

(Леся Українка)

І третій спосіб - опертій на традиції, про які я говорив тут. Апог фаті - зріднитися з добою, що «голодна мов новчиця». Велухатися в її поезію, вчутися в її хвилюючий ритм, вжитися в її стиль, мислити її категоріями: за - проти, своє - чуже, поразка - тріумф. Знати, що не треба йти на приманку, ані на «обітницю і асеккурацію». Відрікатися від «сретиків» і відступників своєї віри. Не прислухатися до белькотіння фарисеїв, що викликають «зологічний націоналізм» і «хижацьку психологію» - не плюгавити тих великих чеснот, які нам залишили наші предки.

І нарешті, як казав Величко, - щоб «на останок, а найшкодливше» згадати - не нарікати на обставини. Лише, як єпископ Серапіон з XIII віку, мужньо визнати, що «коли паша величність спокірпіла», коли ми «стали посміхом народів», то це тому, що «ми самі звели на себе, як дощ з неба, гнів Божий».

Хто нарікає на обставини, той чекає спасіння від чуда. Хто винить себе самого, той спасіння шукатиме у власній душевній регенерації, у власній психічній відміні.

(Дмитро Донцов: «Де шукати наших традицій»).

Листопадовий зрив

1918 рік - це рік пол'ї що проминали зі скорістю вітру. Рік безмежних перспектив і небезжизних надій. Старий світ ватився, горів, догоряв, а новий щойно народжувався. Гривали основи старих монархічних потуг, а чотирирічна війна добігала свого драматичного кінця. Ватилась Австро-Угорська імперія, над Німеччиною нависла капітуляція.

Зі сходу дули зловіщо вітри, несли жах і тривогу. На безкраїх просторах російської імперії гриміла даліше революція. Створена на руїнах царської Росії Українська Народня Республіка вилась у судорогах нерівної боротьби з одвічним ворогом України - Москвою, що голодним повком на неї накинута.

В тому часі на Заході прийшла революція в Австро-Угорщині, а за нею її розвал, капітуляція грізної Німеччини, а далі війна переходить у революційні зриви поневолених Австро-Угорщиною націй. Ідея національно-державного життя починає прибирати конкретні форми. Тодішній президент США, Вільсон, проголошує гомін - в той час, а поневоленими націями гарячо підхоплюють, самовизначення народів, що мають право жити всім націям розвиток власного державного життя.

Але тоді, подібно, як тепер, відповідальні мужі за світову політику не думали поважно про реалізацію гуманних ідей шоді народом. Тому ті народи, бажаючи для себе волі і здійснення своїх суверенних прав нації, творять збройні національні армії, бо переконуються, що право на самостійне державне життя можна вибороти лише збройною боротьбою і власними силами.

Не прищиплює справи свого визволення і західня вітка українського народу, що знаходилась у межах Австро-Угорської імперії. Дня 18 жовтня 1918 р. Конституанта Західної України проголошує українську державу на українських землях, що входили в склад Австро-Угорщини. Створено Національну Раду, як законодавчий орган і Державний Секретаріат, як уряд. Твориться теж Український Генеральний Військовий Комісаріат на чолі зі сотником Українських Січових Стрільців - Дмитром Вітовським.

Дня 29 жовтня 1918 р. прибуває до Львова сот Д. Вітовський і по нараді з провідними українцями постановляє революційним шляхом перебрати владу на ЗУЗ в українські руки. З цим погоджується д-р Кость Левинський, переїдник Української Національної Ради. Падє наказ: Нічю з 31 жовтня на 1 листопада перебрати на терені Західних Українських Земель владу в свої руки.

Створена Генеральна Команда з осідком у Народньому Домі у Львові опрацьовує план захоплення Львова. Вже сама підготовка до

збройного зриву не легка була: українські військові сили були тоді невеликі. У Львові було всього півтори тисячі українських старшин і воєків. Українські Січові Стрільці були тоді аж у Чернівцях і Вишинці. Інші військові українські частини були розпорошені і перемішані з іншими військами.

Та хвилина була така, що треба було рішатись на все. Палка любов до України, тверда постанова і гаряче бажання вирватись з чужої неволі підкріпили слабкі українські мілітарні сили.

Наближається пам'ятна листопадова ніч. На землю зійшла темна остання ніч жовтня. Українська тиха осінь приспала міста і села. Врешті, засипляє і Львів, тільки в Народньому Домі не сплять. Там кипить життя, іде остання підготовка до великого чину. Бо чи ж можна в таку ніч спати, коли рішається доля західньої вітки української землі? Такі ночі трапляються дуже рідко і кожний мусить тоді пам'ятати слова цього поета: кожний знай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за них мусиш дати ти одвіт.

Четверта година ранку 1 листопада. Акція захоплення Львова в українські руки переведена з життя. Львів у руках українців. І ось, врешті з-поза хмар виглянуло осіннє бліде проміння сонця. Збудився Львів, протирає ще заспані очі, бо що ж це: сон чи ява? Вулицями міста в серпанку ранньої мряки проходять воєки з українськими відзнаками. Очі звертаються на ратушеву вежу, а там гордо лопотить синьо-жовтий прапор. Символічний знак української державности: престарілий город князя Льва вертає в посідання правного власника - українського народу.

Українські прапори мають уже не лише на ратуші, але і на всіх важливіх будинках Львова. Озвався дзвін Св.Юра, наче голосить цілому світу:

«То не сон - а ява.

Це воскресла нам держава!»

Український народ на всіх землях України скидає зі себе вороже ярмо. І ось західня вітка українського народу переживає свій радісний день визволення.

Але львівські поляки бже цього самого дня починають збройний виступ проти української влади. Починається важка боротьба ЗУНР з Польщею, що докладає всіх зусиль, щоб поновно поневолити Західньоукраїнські Землі. Час тодішньої героїчної боротьби українського народу - це героїчна, а одночасно трагічна епопея української історії. А що трагічна - то не диво: з півночі сунула на Україну червона імперіалістична Москва, з півдня нищила Україну Москва біла, а з заходу нищила на неї Польща, в чому помагала і Румунія. Західний світ давав підтримку не ук-

Ю. КЛЕН

ЗИМОВИЙ ПОХІД

(З поеми «ПОДІЛ ІМПЕРІЇ»)

Частина I

Ріпнина польська, мертвий обрій,
розтятий Вислою простір,
де тужає козак хоробрий:
цей край їх пудить, як Сибір.
Тут загостили недобитки
в бою потрощених колон.
Та спіту Божого не видко:
чужа гостиня - як полон.
На Україну росться серце,
і вабить запахом синап.
О, краще в ріднім краї умерти,
ніж у чужому житті, як пан!
Летить, душа в родинне лоно,
і вабить кожного мета:
води зачерпнути із Дону
і пити давнішні літа.

О, хто ж ту тугу многострунну
віде в симфонію гучну,
як диригент? неже Тютюшник?
Зорить він пильно дальну.
Всіх пильно з лабет розшуки
кремезини і шпальний козак,
який по змичці прапу руку
зажми патискує в кулак.
Вже перші плаврили мороз,
пастав холодний листопад.
Але формуються оботи,
виходять пісенько на парад,
і строгий огляд робить осінь:
хто в постелях, хто в личаках
з кори, а дехто прост босин;
як черевик, то в дірках,
лихим підв'язані мотузкам.
Хто в ковдрі - нахилив замість
плавня, обмотав галутини
в рожежках с підсотків шість.
Хто з шаблем, а хто зі списом.
Хто із рушницю в руках.
Захмітти на старшині асєсть
і телінається в вітрах.

раїні, а її ворогам. Ось і одна з причин, чому
встоялись не було сили.

Та найважливіше для нас те, що велика ідея
Листопадового чину розпочала велике свято
для кожного українця, вказала шлях до
визволення і соборності українського наро-
ду. Бо коли б не було Листопадового чину,
то не було б ахт 22 січня 1919 р., ахт 22
жовтня 1919 р. України. Листопадовий чин
- це був крок до соборності українського на-
роду в одній великій державі. Тому Лис-
топадовий р. 1919 - це не лише історична
дата України, це дата Землі, це історичні
роковини Соборної України.

Морозний, холодний ранок
вітає похід тих колон,
а сонце в очі світить п'яно.
Та ось і рідний вже кордон,
і крик з грудки у простір лине:
«Хвата тобі, хвата, хвата,
о, ясне сонце України
і рідний обрій села!»

Потковник Отмарштедт, сп'янілий
від радості, обняв Сущка
На стелі, від імен збіглих,
ного вказує рука.
Стелі на заході і сході
лизи неначе ті моря,
та не однакова в них вода,
і він питає з «Кобзаря»:
Руді тут, аж червоні,
а там, там чийсь голубі,
мережані полями лона...

Та ось загрим на груді,
і у простори кличуть бурі.
Он переможно вже Ілліч
пройшов Лютців і Прохурів
і далі і далі їде у бік.
Вже Шенстінку і Славуту
зайняв поручник Гонимуч.
В морозному повітрі чути:
гуде під конитами брук.
То він наскочив на Половце,
депо там кісьське захопив
і посадив своїх на коні
щоб ті допитувати див.

Нема, нема, нема пабоїв,
сльота і сніг сіють людям,
ворожі сили чорт потроїв,
чорні прокидає до кестен.
До ніг прибивають онучі,
бо, заворушачи шлях,
студеним грузем їде і чути,
і босі гріються у снігах.
Там їх укривить темні хати
борів і благодатну тінь,
і прийме долю їх пропашу
гостинних метрів глибочинь.

Простором сніжної рівнини
повзе колон чорний див.
вудись у білу безвість пливє,
і вабить кожного постів.
Всі місяці лагають тіні,
і сон жагає сонків,
наворсинах у світлосиній
овстелі в безмірі снігів.
Іх перестонієння уяві
маліє нарка чути

ня дивна ніч, бо запах страви
до них доноситься, і погні
в блитських хатах вони вже бачать,
спочинку затишеного тіл.
Ім гавкіт чутся собачий,
і ристься крики: «Сло, сло!»

За черстами минають версти,
Ідуть, прискорюючи крок.
Якби ж діти і не замерзли! ...
Та все зникає, мов поток.
Лиш темна ніч і заприюха,
і білий простір навкруті.
Холодний вітер дме у вуха,
і десь чатують пороги ...

Знов день настав. Он річка й греблі.

потрошена погінем гармат ...
Стопни гойдаються, мов стібла.
Поглинь, кого ж щес там кат!
То ж то кішотнички червоні,
що вже загородили шлях.
Вступас з ітчи в біл колона.
Везуть ранених на возах,
зіпрілі коні дивуться тижко.
Он дубки стали на мосту,
я нестямі рується із заприжми
і падають у пустоту.

Вайгулась греблі, наче книга,
тонкий затомлюється ліл.
і люди панцирем із криги
вкриваються, пішоими в брід.
Лунає гучно поклік «Слава!»
Хто лавром ім заігчас скропів?
Важка вдалася переправа,
розводять воєки поноці,
копять сир: на ньому м'ясо,
шаблями ріжуть на шматки
і, на близьких спочинок ляє,
беруть на плечі вже клунки.
Та залі зістєки доносять стежі,
шом треба йти в далеку даль,
щоб за ворожі вніти межі.
Он стрічкою ріка Звіздаль.
Та справа з лісу ескадрони
кішотничкині летять, і праз,
мов илин, врізаються червоні.
Всіх пориває лють і сказ.
Розлято надвоє загони,
а зліва, нахрест ворог теж.
Почетвертухана колона,
женуть там рабу до мерзж.

Заватаковані ринені
мгрішні хапаються гринат,
і частки тіл із безіменні
кудиє летять за шматком шмат.
Веде до лісу горстку воін
хорообрин сотник Григория.
Останні вистрілині наболі
і колотсья, мов тон будик.
Котовський, командир червошин,
доругу рещткям перетяє
Звіздаль приймає в колодне лопи,
Звіздаль, що Камізом став ...

Здирають одні, черепки,
женуть у церкву, як у хліл,
від тютні галас, тоїк і крики
ніс недобитки козаків ...

Світланок у церквіні пікна
плывас світла білий струм.
Нікто не плакав і не крикне,
хоч хилить голову від дум,
бо в грудях серце б'ється твердо.
І тихин світл праз залунав:
«За що, о Боже милосердний,
оді ти муки нам послал?»
Хорал той Ступа-Перебийніс
і світл на хвилі душі виле,
бо з світлинх уст, мов грін, загун.

• • •

Копують козакми могили.
Не б'ють, як динчи, в барабан,
везуть скринивалених, безіменних;
зіпнали світлкими селами
з близьких повітів і далеких,
щоб їх держати у стріху,
і дивляться на те смерекни
у білім крончійм міху.
Он стали празі могили горді,
ладні иривити смерть, як дар.
Та перед тми, як видать ордер
на смерть, пилас комісар:
«Хто хоче в Армію Червону?»
Шутилу по тинях перелік,
і чуті відповідь коломн,
яку рас на це Щербак:
«Не запідється між нами Каїн,
що справу зради би в шо зинь.
Ми бачимо що нас чекає,
ти вич не будешо служить».
Гримзуло «Слава» і «Ще не мерла»
і скорострілині козакми
завісу хилитку роздерли
поми жи смертю і життям.

Де ж кіньські ділися загони?
Де штаб? Вела їх лісом путь.
Дістались по тьського кордону,
полякам зброю віддають.
Гушніці троцяють об каміни
і плачуть, плачуть, як малі.
Тож ім пукати тепер корінни
не у своїй - в чужій землі.

Чи хто спитас: «Де ви, де ви?»
де ваше щастя вам світло.
Тих триста п'ятдесят і дев'ять,
що у могилу полягло?»

Отак здійшла без пожару
р долни світлоголюбін
мала трагедія Базару,
Так закінчивсь останнін біл.

Навіщо ж ту малу подію,
тон безум горстки козаків
прибрав ти в шати золоті
і прислати ім вілні світл?

Навіщо лютий бій поразки
і ту жорстоку, люту смерть
ти оболік у баран казак,
наливши чащу горлі пиріг?
Але чи ж Ігор Святославич,
коли його понесли Дои,
не став собі безсмертну славу,
в ворожий трапичний полон?

І чи спієш, нам невідомий,
не оспівав, як я Звідзаль,
колишню годину злу залому
у межигір'ї Ронсепаль.

де, край боронячи свій милий,
поки нездоланий Роланд,
натуживши останні сили,
трубив у ріг свій аліфанти?

Чаїв минулих боженілля
рокам прийдешнім - дивний дар.
Елсха злого савалла
колись п'яних паруде чар:
перемусе, перебродить
і перебарить нам роки,
щоб, запаливши сивою пром,
світити в темряві віки.

ІДЕОЛОГІЧНА БОРОТЬБА МОСКВИ З УКРАЇНОЮ

Від 23 до 27 вересня н. р. відбувся в Києві XVII з'їзд КП(б)У. Подія ця важка для нас не тому, що на цьому з'їзді наговорено багато байок про «великі перемоги і досягнення трудящих Радянської України», що проводимо «мудрого і любимого батька Сталіна», і тому, що навіть при найбільшій обережності більшовицької пропаганди не вдалося на цьому з'їзді відкрити так багаточисленних і нескрипних фактів, які відкріще характеризують сучасне положення і обличчя України.

Наша українська емігрантська преса дуже мало, бо дуже неурочно і неспівно, використовує соціалістичну пресу на сторінках якої криє ціннісні соціально-економічні і пропагандистські галузі шкідливих і небажаних для більшовиків справ і фактів, які підтверджують господарсько-економічне положення та ідеологічно-політичне обличчя українського народу. Натомість деякі емігрантські «знавці», т. зв. Советської України, фальшивою інтерпретацією краєвописних матеріалів намагалися «доказати», що бувають на Рідній Землі українських віра духово і політично вже давно «переставився» матеріалістичні позиції марксизму або націонал-соціалізму. Але це груба неправда, що стверджує зовсім XVII з'їзд ВКП(б)У про який будемо тут мовити.

Фальшива легенда про «комуністичні кадри» в Україні

3 жовтня шр. в Москві відкрито XIX з'їзд ВКП(б). На цьому з'їзді стверджено, що на 1-ше жовтня 1952 р. ВКП(б) мала 6.882.115 членів. Комуністична Партія (більшовиків) України (КП(б)У) мала 777.832 членів (членів: 676.190, кандидатів: 101.642) тобто біля 11 проц. складу шлої ВКП(б). Якщо порівняти, що населення України в сучасних кордонах УРСР має біля 23 проц. шлого населення СРСР, то бачимо, що в Україні, порівняючи до її населення членів комуністичної партії є удвічі менше, ніж у шлому СРСР. Але мит про українські «комуністичні кадри» в Україні ще більше розвивається у світлі далішніх фактичних відомостей найближчих 50 проц. членів КП(б)У належать не є українцями. І так само на самому з'їзді «Мандатна Комісія» ствердила що делегати до національного складу розподіляються так: українців 62 проц. росіян 30 проц. інших національностей 29 проц. Одне без сумніву можна твердити, що процент чужинців в КП(б)У є значно більшим. Відомо, що Москва для русифікації України, віддала свої випробувані кадри комуністичної партії, використовувати всі градо-адміністративні, політи-

чні та партійні ресурси. На керівних постах в Україні, Москва хоче мати свій найзліший казачий елемент, який українські школи не були і не є. Тому партійні кадри в Україні - це в більшості кадри московські, прислані для спеціальних завдань. Чимало було випадків, що Москва висилаючи в Україну своїх партійних кадрів, щоб закрити це перем українським народом, наказувала їм мовити українською українською мовою, на - «яко» щоб не було найменшого сумніву щодо їх національного походження і от такими «українцями» становувала Москва всі керівні становища в адміністрації, промисловості, індустрії, сільському господарстві, а навіть в керівництві КП(б)У. Але і без цього є чимало ірригічних комуністичного активу в Україні, які переконливо показують на національні положення їх власників (шар. Суєтніков, Боткин, Бохатський, Шарон, Єлістратов, Глазков, Горбунов, Белобров і т. п.). Дуже характерним явищем є фактично в Україні до 70 проц. населення займається хліборобством, членами комуністичної партії є тільки 17 проц. працівників сільського господарства в шлому, як відомо, трактори переважно самі українці. Крім цього є ще багато інших фактів. Майже всюди в Москві виселяли українців до місця імпортувала російськими або чужиними партійними елементами для посилення комуністичної роботи серед шлого українського населення. Так, наприклад, шлові Мандатна Комісія, XIX-го з'їзду ВКП(б) ствердила, що на Західних Обласностях України ще сучасно порі є понад 100.000 членів комуністичної партії. Протягом і в першій половині з шлого всієї членів КП(б)У в шлій УРСР, маючи на увазі, що ці області шлою по другій світовій війні наїшлися в «обсерванції» Радянської України - це число є різницю, за велике. Але справу цю шлюмо факт, що саме ці області по другій світовій війні потерпіли найбільшому «виступу» і пережити українського населення, тож немає сумніву, що саме туди шлюмо якнайбільше російських комуністів, які складаються на тих 100.000 членів партії на Західних Обласностях України. Маленьким прикладом як відбувається фальсифікація економічних кадрів на ЗУЗ, дає нам заступник Голови Ради Міністрів УРСР Н. Т. Казимиренко, який признається, що на ЗУЗ існують не-«організовані» українці. Наслідком шлого - «каже він» - в окремих областях, особливо західних, є велика «лиштва» кадрів. Наприклад у 1951 р. в Дрогобицькій області було направлено 60 спеціалістів, а в шлому часе вбуло з області 43 спеціалісти. У Волинській області було направлено 47 спеціалістів, а вбуло 25; у Львівській області за останній шаторо року було направлено 275 чол., а вбуло 30.

тільки 211 чол. Подібний стан має місце і в інших областях.

Не сумніваючись, що ці спеціалісти, що їх направлено на ЗУЗ, виконують такі спеціальні завдання, з якими не могли справитися ті, які були, очевидно тому, що були невідповідним елементом.

Можна багато більше навести переконливих аргументів, які підтверджують, що КП(б)У фактично наповнився складатися з неукраїнського елементу. А це дає нам такий висновок: В Україні члени комуністичної партії українського націоналістичного ціннісного в чотири рази менше в процентному відношенні до інших національностей СРСР. А найвищий процент членів ВКП(б) творить без сумніву московський елемент. Якщо під комуністичною диктатурою Кремля Україна має такий низький процент членів комуністичної партії, то чи можна тоді говорити про «комуністичну Україну» або марксистсько-матеріалістичний світогляд українського народу? В деяких країнах на Заході (напр., у Франції чи Італії) комуністичні партії мають більше членів, ніж в українських комуністичній на Україні. А вже взагалі навіть не має потреби доказувати тут, яким безглуздиним і фальшивим є погляди тих емігрантських лідерів деяких українських угруповань, що покладають таку велику надію на державні кадри КП(б)У.

Визов українському націоналізму

XVII-тій з'їзд КП(б)У продемонстрував свій визов кінченню «буржуазно націоналістичним елементам» України. Значущою Москви старатися замовчувати те, що її найбільше неспокій, а особливо сильний вплив і ріст українського націоналізму. Факт, що XVII з'їзд КП(б)У так багато говорив про український буржуазний націоналізм, свідчить про те, що Москва уявляла за необхідність виступити відверто з гаслом боротьби проти українського націоналізму. І так, за посередництва XVII з'їзду КП(б)У Москва вивела Україну в першу чергу ідеологічну війну. Коли ще в сьогоднішній день наші емігрантські теоретики називають український націоналізм: галицьким явищем, то цей з'їзд напав: ствердив, що український націоналізм — це загальноукраїнське явище, найбільш розповсюджене для Радянського Союзу. На необхідність боротьби з українським буржуазним націоналізмом звертали увагу майже всі делегати з'їзду. Тому пригляньмося ближче турботам обласних партійних делегатів, які прибули на це комуністичне збирання.

Секретар Історичного обкому КП(б)У — О. І. Струвєв . . . Історичні рішення ЦК ВКП(б) з ідеологічних питань, вихід у світ геніальної праці товарища Сталіна з питань мовознавства, а також виступ центрального органу нашої партії — газети «Правда» проти ідеологічних перекручень в літературі, допомогли нам, більшовикам України, глибоко вникнути в хибні і помилки в ідеологічній роботі, рішуче поліпшити цю роботу, лише підняти її якість і несприятелів до всякого роду проявів буржуазної ідеології і насамперед, проявів українського буржуазного націоналізму.

Секретар Львівського обкому КП(б)У — З. Т. Сердюк: Партія виховала у містечкового населення почуття полум'яного радянського патріотизму і непереможної дружби між народами, любов до великого російського народу, почуття пролетарського інтернаціоналізму і тим самим дала цій національній ударно-решетювальної банді українських буржуазних націоналістів — цих найлютіших ворогів українського народу, агентів американсько-англійської імперіалістичної

Секретар Запорізького обкому КП(б)У А. І. Гайовий. . . Багато подолати у нас і в ідеологічній роботі. І ти галузі дуже важливі: справа з каде-

рами. Нам потрібна стінка допомоги з боку Центрального Комітету партії і уряду міністерства, зокрема, Міністерства Освіти і Управління в справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР.

Секретар Волинського обкому КП(б)У — І. С. Грушнінський. . . Прасильний відділ пропаганди і агітації, наприклад, не сказав свого слова про розроблену нами ще в квітні лекцію: «Українські буржуазні націоналісти — національні вороги українського народу», яка читалась в усіх колективах, на зборах інтелігенції і дістала позитивну оцінку. Досі відділ пропаганди і агітації ЦК КП(б)У не розробив ще допомоги пропагандистам ні одної лекції, яка б викривала роль Ватикану, як оплоту міжнародної реакції.

Секретар Київського обкому КП(б)У — Г. С. Гришков. Відомо, що за звітний період, Київська партійна організація в керівництві ідеологічною і ідеино-виховною роботою в справі комуністичного виховання трудящих допустила серйозні недоліки і помилки. Це привело до ідеологічних перекручень в літературі і мистецтві, до окремих проявів українського буржуазного націоналізму, іполітичності і космополітизму.

Голова виконкому Дрогобицької обласної Ради депутатів трудящих — І. Я. Яворський: Партійні організації ще приділяють недостатньо уваги вихованню трудящих, в душі радянського патріотизму, в душі дружби народів Радянської країни, слабо борються проти проявів українського буржуазного націоналізму.

Секретар Сумського обкому КП(б)У — А. П. Кондратенко: Партійні організації області стали глибше і конкретніше зацікавлені питаннями марксистсько-ленінської освіти комуністів і безпартійних, виховання трудящих у комуністичному душі, стала серйозніше розглядати і рішуче боротися проти проявів буржуазної ідеології і насамперед проти проявів ідеології українського буржуазного націоналізму і буржуазного космополітизму.

Голова «Радянської України» — Д. М. Прикордонний. . . Ми перекраємо успішніше, що в нашій роботі ще дуже багато і великих і малих хиб. Редукційні газети, в тому числі і «Радянська Україна», не зуміли очисити шкідливих і розкривати прояви українського буржуазного націоналізму в творчості окремих письменників.

Ось тіх декілька згаданих вище і пром. переважно секретарів обласних партійних комітетів, дають характеристику боротьби КП(б)У з українським націоналізмом в усіх областях України. Ідеологічні перекручення це ніщо інше, як національні ідеології українського народу яку Москва хоче заступити ідеологією «старшого брата».

На наказ Москви

Секретар Центрального Комітету КП(б)У Д. Г. Малишкін у своїй доповіді підняв широковещальну акцію проти українського націоналізму: «Українські буржуазні націоналісти — це вороги Мовчання — завжди були найлютішими ворогами українського народу. Вони горіли дії спрямовані проти нашої дружби для трудящих — товаришів-сталінців, друзів і братів радянських народів, проти російської культури і найвищою досягнень її — техніки. Гадюче жало ідеології українського буржуазного націоналізму спрямоване проти життя і єдиного радянського ладу — партійної Комуністичної партії, якій український народ завжди був і буде вірним помічником і культурним співробітником. Це єдиний ворог пролетарського ладу і єдиний ворог в одній Україні Радянської держави».

Також і в справі української буржуазної націоналістичної діяльності — відради український народ від братнього російського народу і віддати його в

Згодом вдалося що серйозні педоліки і помилки в ідеологічній роботі на Україні, викриті і піддані Центральною Комітетом ВКП(б) глибоко припід-
питування і широким правдивим критиці з результа-
татом реформувального виконання партійною організа-
цією України рішень ЦК ВКП(б) і вказівок това-
рища Сталіна з ідеологічних питань. ЦК КП(б)У,
завдяки місцевим і районним партії сучасно по-
вільності серйозних помилок і ідеологічних пере-

сречень в українській літературі і мистецтві, недостатньо керували ідеологічною роботою, особливо серед інтелігенції. В ряді творчих і наукових закладів створилась атмосфера самотаємності, угодництва і взаємного захвалювання, була відсутня принципіальна критика і непримиренність до проявів порожньої ідеології і насамперед ідеології українського буржуазного націоналізму.

Далі резолюція дає такі директиви:

Партійні організації повинні вести непримиренну боротьбу з ворожою ідеологією і, насамперед, з українським буржуазно-націоналізмом і безрізним космополітизмом в чому б вони не проявлялися.

Гість виїжджає аж у Москву

На XIX-му з'їзді ВКП(б) у Москві не промовчано також небезпеки українського націоналізму. Делегат Української ССР Л. Г. Мельников (нині же секретар ЦК КП(б)У) у своїй промові заявив:

«Ми добре знаємо, що головною умовою наших дальших успіхів у господарському і культурному будівництві є марксистсько-ленінська підготовка кадрів їх ідеїне загартування, комуністичне виховання трудящих, непримиренність до всякого роду проявів ворожої ідеології і особливо проявів українського буржуазного націоналізму».

Другий делегат УССР — Корнілюк, плазуючи перед можновладцями Кремля, гістоно намішував на українській карті за його націоналізм:

«На жаль, мушу сказати, що ми на Україні в останні роки ослабили, боротьбу проти рідшеї українського буржуазного націоналізму в літературі і мистецтві... Але ми повинні бути дуже пильними, пам'ятаючи, що імпріалістська ідеологія ніколи не втрачала за велику довжину, щоб не пошкодити. Ось чому ми, українці, повинні бути непримиренними до найменших проявів буржуазного націоналізму».

Але український народ не дає жодного приводу мислючим діям ворожого націоналізму, який досягнув 100 млн. доларів для організації шпигунства і диверсій, найшов для нас підлої мот...

шпигунів і підполудків, серед яких є тричі прокляті пороти українського народу, недобитки Петлюри і Бандери... Ми не знамо, скільки тепер із 100 млн. доларів, асигнованих на підтримку діяльності проти Радникового Союзу і країн народної демократії, віднесено наші президент Трумен петлюрсько-бандериським бандитам, але ми добре знаємо широду присланих. Їхні нині, такі ного слуги! Немаче сумнівів, що слуги пана Трумена — петлюрсько-бандериських бандитів і недолудків український народ знищить, як скажених псів!».

Ось так гість в страху перед українським націоналізмом виїжджає аж у Москву, щоб звернутися на що небезпечку увагу «старшого брата». І тут трапилось для Заходу, а особливо для «спецін» внутрішнього положення СССР і одностайно прихильників єдиного-неділючої російської імперії, маленька похвальна лекція: Не петлюрсько-бандериські бандити-дістать ці мільйони доларів, про які говорить Корнілюк, а білі рєйські «демократи» типу Керенського, Мельгунова і т. п. Семе для них підкріпті американська кишені і саме за ті гроші постають різні СОНР-и. Але не про них говоріли в Москві, мабуть, не дуже то затримуючись їх пильною акцією. Кремль, коли не про керенщину, а про петлюрсько-бандерівщину говорено на з'їзді ВКП(б).

А для нас, українців, на еміграції лишається такий висновок: в Україні недержавно широкотакроне ідеологічна боротьба імпріалістичної Москви з націоналістичною Україною. Звідки Українському Радомовишню-Визвольному Рухові, тобто ОУН, УНА і УГВР, заздала їх всеобіймаючий ідеїно-політичний мобілізацій велх націоналістич сів українського народу, пропав українського націоналізму єдиного жодні білий сідлий, як минулих років. Понад тридцять років панували чорною Москви над Україною на прохлзти яких уже пірело нове українське розуміння в соціалістичній умові, не сповини єдиного єдиного. Україна, поміня велх намагає імпріалістичної а в дусі «старшого брата», сьогодні є до нього такою якою була: глибоко традиційна, націоналістична, непомічена у своїй боротьбі за волю і державну євнереність.

О. Д.

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕГОНИ

Німеччина: Німеччина подала усе...

Сьогодні вже мало відомо США старанні за велику шмату створити і жити на своєму боці німеччина: двісті. Великобританія теж не від того, щоб шмату дивизіями страшати Росію, з наміром примусити її на більше примирення. А Франція? Вона також! Іхону і боксел... Хочу бо настане США не давати доларів, а боксел — бо до цього мало багато причин і досвід. Дехто твердить, що страх Франції перед Німеччиною — це наслідки і почуття слабкості і меншартости. Може в цьому твердження є і щось правди, але беручи ретельно справу відношення і ставлення Франції до Німеччини, треба признати рішуче Франції вона має доволі причини недовіри і боязні Німеччини яка продовжує дефіцитного і дефіцитного століття не давала Франції спокою і диверсії до стану, в якому вона сьогодні знаходиться.

Німеччина від часів Бісмарка причувала до здиснення свого ідеалу, яким є її територія в світі, а починаючи в Європі. Той ідеал і намагаючи його реалізувати виповнили останні століття. Він формувався десь, німеччина нації, його реалізація коштує Німеччину море крові і мільйонів трупів.

Ось німеччина: "Deutschland über alles in der Welt" (Німеччина понад усе в світі) німеччина розуміє не в тому сенсі, що вона має для цього бути на першому

місці, але що Німеччина має стати понад світом, як керуюча ним сила.

Канцлер Білге нім був у шматці боксел, бо персоніфікував їх ідею панування над світом був символічною волі нації, яка стреміла до євнереності в світі. Він був тим, хто давав гарантію реалізації бажань і мрії німеччини свід, був конденсатором її офіційних сил і віде нім її пангерманського фанатизму.

В 1914 р. на голос воєнних єврейників за Канцлером усі німці: прані, ліви — навіть і Пресс і Руршви. Не знав, дати Канцлером, зникли партії і постає монстрів, до зусів обрину нації, що нішла завпопулярності свід. Чотири роки змагався свід з німеччиною навалюю. А коли Канцлерові не вдалося здиснити мрії його нації, тоді німці відвернули від нього Златий ного і високого п'єдесталу і похитали, вставили на цьому за його слабкість і неспроможність у реалізації покладених на нього п'єдесталу.

Час поміж двома світовими війнами — це був час Гершеніна і шукання здиснення його ідеалу бокселого прохлзти не відомо Канцлерові, який боксел гарантію здиснення мрії Німеччини. Така єдина гарантія і в Гітлерові. Цього, а не німці прані бокселів — писало Німеччині єдиного Гершеніна. Бандит, що був нім брутальний і жорстокий. Марав тисячолітній Німеччина потребувала Гершеніна, що Гітлер був фанатичним пангерманським ідеологом і шмату

США и другие промышленные страны России - заводы, фабрики, больницы, объекты немедицинских исследований и т.п. Россия, что готовится закупить черную сталь. США не хотят вступать в диалог. Якобы покажутся загроможденными дипломатиче-скими заходами разных Кембри-
джей.

тоді висується німецький дивізіон, як страшок. Крім цього, це завадить мати в резерві біду московську та її демократів. Може відбутися зміна в Росії режиму - військовою силою чи дипломатичними заходами - а тоді треба мати добрий руський наряд на своєму боці. На великий випадок копіювати в марті в руках німців буде грішніше, щоб селити бажану цілю. Добитися того, щоб Росія стала доменом фінансово-економічних експериментів американського капіталу і його безконкурентної експансії. Для того добрі і потрібні німецькі дивізіони, але добра теж і московська біда - еміграція, хоч одне і друге вимагає мільярдних витрат. Одиничні американські бізнесмени розуміють, що кожний «добрий інтерес» вимагає капіталовкладів. США перш, що сяк чи так у Росії приїде до зміни варті. На троні московських деспотів засади за стараннями і допомогою США на місце Сталіна який інший деспот, розуміється, під ярликом «демократів», бо цього вимагає дух часу. А там скаже же колись німецький поет Гайне: «Und der König absolut, wenn er mir unseren Willen tut» (Призначмо абсолютизм королів якщо він виконує нашу волю). Отже, хай той же «демократ» на троні московських царів в ім'я «демократії» і федералізму» дорешти винищити поневолені Московію народи, хай відпочиє з них рештки їх крові - не байдуже щоб тільки танцював під такт музики американського капіталу. Зрештою, він же мусить викупити веселі на які йому тепер «приватні Америка» мільйонами сімпле доллара. Від капіталів, вкладених сьогодні «приватною Америкою» не майбутнє росіянське «демократичне» майбутнє платити відповідну данину.

А ми, українці, суцільно собі голови розматують і вгадують і роз'являти що пробає, а ми і друга, не «приватна», а урядова Америка, а ми і наче б води в рот набрали і не бачимо, що ми в справі русофільської експансії, а ми по-прежнему американських «приватників» і не бачимо, багато на політичному рівні ми виступили проти, щоб згадати що ясну і простягнув це, що урядова, а власне ця приватна Америка десь дух і виришає політику всієї Америки. Напрямок її політики дав саме той приватний капітал, дає його інтерес, інспірації і шліф Урядова Америка, ніколи волю Америки «приватної» мусить вести політику не дивлячись московського імперіалізму і її політичні бажання доблесного руського народу, приймаючи до порозуміння і приязні до демократичною. Росією в її теперішніх кордонах, бо цього вимагає інтерес «приватного» американського капіталу, може в того самого, що колись дипломат баварцями прийняти до влади.

Назавждишні «добра» українські стосунки з майбутньою «демократичною» Росією, з беззаконними просторами і багатствами (байдуже, що ті простори будуть сповнені кров'ю поневолених народів), американський капітал має надію опанувати росіянські ринки збуту, відкрити джерело невичерпних сировини, завладати Росією фінансово і економічно, піднести захитаний престиж доллара, та зробити ті простори «дипломою королю» для себе. Ось куди до зрозуміння русофільської політики «приватної» Америки.

Не знають, одначе, США Росії, як і не знають Німеччина. Навпевне не так думають білі росіянські «демократи», як думають «приватні» капіталовкладовці імперіалістичної Росії, як у минулому, так і тепер, вимагає до панування над цілим світом і тільки тактично робити враження, що існує можливість дружби і співпраці між «демократичною» росіянською імперією і Заходом.

Політичний розум і державна рація кажуть вірно і недвозначно, що в інтересі США і всього західного світу кінце потрібна слаба Росія тобто Росія національна без грамі поневоленіх нею народів, щоб раз назавжди знищити її імперіалізм

і пересунути її кордони з Заходу на Схід, там, де є її власне місце на її етнографічних землях.

Так накажуть розум і елементарні засади людської моралі, так говорять справжні демократи, правди і справедливості. Але, на жаль, «когда денгь тонорит, тогда правда малюет». І супроти голосу громади мусить замовкнути правда, справедливості і ринні права для всіх націй у світі.

Одною з перешкод, що лежить на шляху до здійснення мрії «приватної» Америки - це Німеччина з її високою технікою, глибокою національною свідомістю, дисциплінованістю, індустріальним потенціалом і великими можливостями конкуренції в експансії США на Сході.

США знають добре, що Німеччина, помімо її двох посів з Росією, не є сьогодні, як зрештою, не була в минулому, проти «приватної» з Росією. Тому США бачать у ній поважного конкурента на Сході. І звідти оте американське залиціння до Німеччини з намаганнями по'явити Німеччину зі собою так, щоб вона не могла вести самостійної політики на Сході. Виходить тут просто так, як сказав наш і Франко у своєму «Лусі Мінкіні»: «Будь тут чесний... Що за твоя брідка чудесина, а та дич б'є по зубах».

Прислухавшись до розуміння німців можна ствердити, що вони не проти ремілітаризації, вони не проти цього, щоб узяти у свої руки даровану зброю, але вони рішуче не хочуть своїми руками витягати для короси каштанів з вогню...

Зі зрозуміння і провал у другій світовій війні Німеччина не обумовлює Гітлера. Завинув, на думку більшовистів німців, Захід, а особливо зачинили США. І цього німці Заходом простити не хочуть.

Світ і фантазія «завороженої короляни»

Десь вимовили думати і не жалючі гроша США так чи інакше тиснуть на Німеччину в орбіту своєї політико-економічної і економічних комбинацій. Вважаючи, що кожне бажане панні якісь «модус» існує: «Але тільки так, хоч ні не дуже то на руку нам і для німецького промислу. А Франція, як ми бачимо, хоче і боїться. Одначе відчувачи свою слабкість з сучасною політичною укладі світу, не дивлячись нічого більше, як усіма політичними дипломатичними заходами відсунути від себе німців; небезпечно експлуатувати її очі і експансію на Схід, а не на Захід. І хоч колись, після першої світової війни, Франція розширилась за Польщею, а Великобританія була зинила супроти Польщі, можна б сказати, доволі неприхильне ставлення, при холодно здержливості постави США, до сьогоднішньої ситуації Польщі і становить великодержави супроти неї зовсім інший, ніж був тоді, та напевне менше корисні для неї. Як у Версалью Польща зидикує свої роздуми, неприродні кордони виключно Франції, так у майбутньому ми не були б здивовані, коли б Франція була одною з перших держав, яка зробить усе, що лиш буде в її силі, щоб пересунути західні кордони Польщі якнайдаліше на Схід і можливість німцям їх «дранг нах Остен», затримуючи таким чином «дранг нах Вестен». Цілком можливо, що пер-наслідком німецьким «котел» експлодує і змете з лиця теперішніх західних земель Польщі всілякі інші політики. У такому випадку Польща стане м'ячиком поміж Німеччиною і Росією. Німеччина, не ж, якби не було, сила, з якою мусить числитися світ. А що ж супроти неї Польща, та ще без справжніх і реальних союзників? Але поляки в своїй масі, а ще більше як провідники - це найвні політичні діти, які навіть і по школі не стали мудрішими. Вони були і досюгді заліченими нацією, нездатною думати реальними категоріями. Поляки, наче «заворожена короляни» на піднесених скелі, сплять та заміряно спити, що про «монаршовість», про Польщу од моря до моря, сплять, і випадок - думати про «Лягуз і Віяну». З того «каталепсічного» сну не збудити їх ані трус у 1939 р. ані «справедливість».

ференції, говориться, що всі питання майбутності народів, що ними заселяють територію Советського Союзу, можуть бути рішені тільки самими тими народами, згідно їх волі, без будь-якого втручання ззовні. Отже, легше це може бути, не кожен зокрема нарід, що заселяє територію Советського Союзу, вирішати про свою долю, а народи, тобто дається повне право російському народові вирішати про долю неросійських народів, як про свою внутрішню справу, до якої не має права втручатися хтосьбудь ззовні. Історія повторюється. Колись ген Денікін одержував гроші, зброю, мундири і т. п. від антанті для боротьби з більшовіками, а обернувся - проти молодого української держави, проти козацької і інших держав що творилися на руїнах царської імперії. Натомість велику допомогу Україні зовні денікінська клика розглядала, як втручання зовнішніх сил у внутрішні російські справи. Більшовики також декларували принцип самовизначення народів, без зовнішнього втручання, забезпечуючись формою, що всі народи вирішують свою долю. . .

У вищезгаданій декларації, між иншим, говориться: «Десять названих організацій розглядають утворення Координаційного Центру, як істотну передумову для можливості створення єдиного політичного Центру в майбутньому». Треба ще додати. . . Всеросійського з осідком у Петербурзі або Москві.

Тепер декілька слів про статут цього Координаційного Центру. Він має три розділи, а третій з них - два підрозділи.

Розділ I-ий - загальні положення. Тут говориться про основне завдання Центру, тобто про ліквідацію антинародної комуністичної диктатури. Це билим московськими імперіалістами цілком вистачає СССР, як територію і імперію, мав би залишитися. В цьому розділі зазначено теж, які організації можуть бути репрезентовані в Центрі, а які не допускається.

Розділ II-ий - Політична платформа.

В основу платформи ніби взято принципи Об'єднаних Націй про право людини і громадянина. Але приглянувшись уважніше, читаємо ось що:

Точ. 1-га говорить про «неприпустиму боротьбу з комуністичною диктатурою до повного її знищення».

Точ. 2-га говорить про принципи народності, проголошеного лютисовою революцією 1917 р. Нам, українцям, це лишилося в пам'яті - російське народськість тих часів. Коли представники Центральної Ради поїхали до Петербурга просити в Керенського автономії для України, то навіть В. Винниченко, голова тої делегації мав би заботитися про те, щоб припинити, коли у своєму «Відродженні» нації пише, що такої ігноранції і такого пониженьня ви особисто перед тим ніколи не переживали. Як відомо, замість автономії, яку делегація мала «привезти» до Києва, Тимчасовий Уряд рішив саму делегацію посадити в тюрьму. Більшовицьким переносом унеможливив Керенському здійснити цей замір.

Точ. 3-тя говорить про «самоопреділення на основі демократичного волевиявлення», а в принципі

Б. Бара

Москва

Хто б'є тебе, мордує, топче,
З корінням з грунту ширшає?
Хто кроп твою пам'яттю смочке?
Скажи, народе, хто?

- Москва.

Хто претяга з лантами до храму
Душі твоєї і людства?
Хто підпилює наслідком браму
І збещестив святощі?

- Москва.

Хто на престол поставив Хама
І для самохвальби шир слова?
Вона - і від нікіл та сама -
Покірна Хачоні

- Москва.

Хто забрав у тебе волю
І честь, і гордість, і права?
Хто знецінив розбій, спалює,
Убивство і терор?

- Москва.

Хто крап ім'я і предків славу,
Ли негідну честь сестра?
Хто в попіл обернув державу -
Народу шти і кроп?

- Москва.

Хто матерям під серце гарячих
Дітей насильно одирає?
Хто робить з них рабів нещасних -
Кречальських яничар?

- Москва.

Хто у степях, де нісці дзвоном
Котились, попили і траву,
Наїмсь - заплата проклятою
На труні проща? Хто?

- Москва.

Хто в тюрмах тлумить крик країни
І правдою страшний слова?
Хто очолює дух руїни,
Хаосу і страху?

- Москва.

(З недрукованої збірки «Моя доба»)

до цього пункту говориться так: демократичне волевиявлення кожної організації може трактуватися, як волевиявлення, здійснене або шляхом плевбисциту, або рішенням національних Установчих Зборів або через Всеросійські Установчі Збори. Дати подати точки, ніби списані з «сталінської конституції», про «громадянські права для всіх», свободу совісті, віровизнання, ліквідацію експлуатації людини людиною, партією і державою. В одному з пунктів зазначено про «ліквідацію концтаборів і примусової праці», але важко уявити собі російську імперію без концтаборів. Читаючи про всі ті «блага» в статуті, так і стають перед очі більшовики, які в 1917-20 рр. точно тими самими методами, обіцницями, гаслами і т. п. затягли в свої сіті легковірних нацистів.

Розділ III-тій має підрозділи - а і б.

У підрозділі а говориться, що Рада Координаційного Центру складається з 50 проц з росіян, а других 50 проц - інші національності. Для ілюстрації це виглядає так. Рада складається з 50 чоловік, з яких одна третя - це представники росіян, друга одна третя - представники інших національностей, і остання одна третя - це представники на-

II. КАРІЯ

ПРО ФОРМУВАННЯ ПСИХІЧНОГО ОБЛИЧЧЯ
СОВЕТСЬКОГО ОФІЦЕРА

(Думки і спостереження колишнього офіцера червоної армії)

Порядком обговорення

Щоб здобути волю, незалежність і державну суверенність, треба скласти багато жертв. Це неперечина правда. І такі жертви в боротьбі за власне самостійне державне існування кожна нація мусить скласти обов'язково. Вони можуть бути менші чи більші - це справа інша. Але вони мусять бути і криваво-фізичні і глибоко психологічно-моральні. Які з них більші або коштовніші - сказати досить тяжко. Життя кожної людини зокрема є найціннішим скарбом з усіх скарбів, але для нації, її вільне незалежне життя - це скарб, який перевищує навіть найбільш скарб кожної людини. Цьому скарбові недорівнює жоден інший скарб у світі, бо ж його ім'я - це воля, щастя, радість і суверенне життя сучасного і майбутніх поколінь нації. Складаючи жертви, ми слідуємо тому, що лише таким шляхом дійдемо до мети і впродовж безпровітного рабства власну українську націю.

В нашої боротьбі проти Москви-СССР, українській нації є повний свідомий необхідності жертв, складаючих на всі підпункти нашого життя. Ми свідомі також, що ця боротьба риторичасти-ся пораз більше і в недалекому майбутньому прий-ється склалати ще більші, ще кривавіші жертви до кривавого удару Москви і України вже дій-де і силою фактів ми перебуваємо в перманентній боротьбі з своїми гнобителями, хоч форми і ері-жованітні. Здаємо собі справу з того, що напевно здалекому майбутньому наша сучасна револю-ційно-визвольна підпільна війна проти Москви, яку веде нині УПА, перетвориться в регулярну вій-ну, яка з українського боку матиме абсолютні ви-звольні характер війни не імперіалістично-загар-бницької, а національно-визвольної, тобто війни за-щитної і справедливої, якою, зрештою, вона була і єсь час. Бо українська нація ще ніколи не вела проти Москви війни незаконної або несправед-ливої.

Про немигучість відвертого, збройного удару України з Росією дуже добре знають усі російські агітатори, що декларують себе антибольшевицями. І також і там в СССР, починаючи від Сталіна і згадуючи найменшим «мислеликом» - сталінським підпоручником чи посіпакою на Україні. Здамо про те і ми. Тому цілком зрозуміло, що перед нами стоїть питання, які ідеологічні і пси-хологічно-моральні сили будуть проти нас, якщо вистоять з боку Москви. Яка в них буде ідео-логічно-моральна точка та яке психічне обличчя їм мати кінця російської армії - тобто її офіцер-

ство. В одному з попередніх чисел «В.Ш.» була вже спроба дати характеристику психічно-духо-вого обличчя бувають офіцерів нашої армії, що тепер на еміграції посилено готуються до керів-ної ролі в проєктованій російській «Російській Національній Армії», яка, начебто, буде визволити народи Росії від большевизму. Але це більш важливою для нас справою є пізнати психологічне обличчя офіцерів совєтської армії.

Знаємо, що російська армія, буди вона біло-еми-грантська чи червона, буде вювати не тільки проти України, але і проти Кавказу, Козакії, Грузії, Азер-байджану, Вілорусії, Прибалтійських держав і т.д. Буде воювати, щоб затримати їх у складі «єдиного-діль-ного» Росії. А тому, що цілі у росіян завжди виправ-дують засоби, мусимо бути приговорені до цього що росіяни (москалі) вестимуть війну жорстоку, жах-ливо криваву, підступну, брутальну і підлу, негуго-чи всіми міжнародними законами. Це вже підтвер-дили друга світова війна, а особливо війна проти польських, самостійних держав України, Козакії і інших неросійських народів у 1917-20 рр. Можна прямо сказати, що в своїй шаленій люті проти поневолених інших народів, вони цілком згубили своє людське обличчя. Бо стоїтиме перед ними невіддільно бути чи не бути Росії від «танг до британських морів» - в межах якої були б гноблені десятки вільнолюбних народів. Отже, буде ризик-не чи ця наганебніша тирма народів у XX-му ст. розвалиться на вітні суверенні держави, а Росія перетвориться у занепадну національну дер-жаву російського народу.

Сталін з ВКП(б) та своїми прихвостлями і вислуж-никами готує СССР до війни з Заходом не лише в площині матеріальній, але в першу чергу - в пло-щині ідеологічно-психологічній в площині моральній. Москва уявляє, що на час війни з Заходом, в СССР, особливо на неросійських територіях, бу-дуть піднімається революційні повстання поневоле-них народів. Тому нагнотюваніше і напівнезнаним об'єктом такої підготовки є російський народ, який тишиться найбільшим довір'ям у Сталіна і з без-сумнівною опертю його владі. Бо російський народ - це той самий народ, що так фанатично захищав «родина» і Сталіна в другу світову війну. Від 1917 р. аж до сьогодні вся сталінська «революція» твер-дила що єдиним об'єктом боротьби є імперіалістич-на влада в СССР, що, зрештою, підтверджує і історія російського імперіалізму, є тільки російсь-кий народ.

Вже в 1917-18 рр. червона армія в 90 проц. складалась з росіян. Останні 10 проц. згідно від-дані на службу китайцями, литовцями, литовцями, а також і іншими «народами» з різних поневолених Москвою народів. Одні 10 проц. різних «наро-дів» з Бердичі, Миколаєва, Кирилівки, Вини-говецького, Гречухи та групуючи Сталіном на-чепи, напевно дають право російській еміграції твердити що в СССР немає ніякого російського ім-періалізму, а є большевицький імперіалізм. Але це в принципі абсурдно не тільки у цьому, чи Росі-я не править Микола II-ий і німкеніше Алісою та російським Російським, чи править нею абзаєш Бердичівський Сталін чи хоч би українське Гречуха. Питання в цьому, яку і в чийому інтересі політику веде ця криваво-жорстока війна, бо напр. хоч Гречуха і українська, але коли Польбіоро рішало мільйони українців запрягані в коншобатори чи перевозити криваво-жорстоку в Україні, він голосав за тою постановою а не проти неї. Те саме робить і абха-

ди, культури і т. п. що поділяють політичну пози-цію цього «Центру». Сконструйовано же «центр» з-московському. Відомо що одна третина для скла-дається з персонально запрошених представників науки і культури напевно буде з жовтою або з червоною і політичній старшині брати участь в ви-важках забезпеченні, але в принципі не.

В парадізі - б. говориться про «Центр» в Бео-граді, тобто про фактичну еміграцію в Београд. Цей «Центр» цього «Центру» в С. П. М. - це «центр» в його колишній. Тобто це «центр» в Україні - американські гроші орт. - це «центр» в Україні.

В. Гостинко

зень Берія, коли справа торкається репресій об'язався А.Хіба Каганович хоч і сам жид, не побіжить першим громити жидів, якщо б напр. Політбюро винесло таке рішення» Циком певно, що побіжить, так само, як полтик Вишинський «Благословити НКВД на катинські розстріли, а «прем'єр УССР» - на розстріли у Вінниці Отже всі ті банки росіян про соєветський імперіоналізм, про грузини на Сталіна, вірмені Микола або жиди Кагановича, є ніщо інше, як біле цвітіння по чорному, щоб приховати великодержавний російський шовінізм та безоглядну русифікацію всіх поневолених народів.

«Малоросів» має кожна нація (це на потику нацизм «малоросам») і оті згадані 10 проц. неросійського складу червоної армії в 1917-18 рр. відносяться на рахунок різноманітних «малоросів».

Коли розглянемо початки творення червоної армії, то можна безупереджено ствердити, що її початки - це фактичне продовження існування бувшої царської армії. Фактично червона Москва не створила ніякої нової армії, хоч вона так окреслює червону армію. Інша справа, що армія, як така, за большевизму перейшла підлогу метаморфоз та одержала якесь ідеологічне підложжя, яке, як далі з'ясуємо, було цілкоміто виявом російського імперіалізму лише в новій одежі.

Ми спеціально заторкуємо і з'ясовуємо творення, організаційну структуру і все життя червоної армії, бо ж це є тло, на якому формується психологічне обличчя соєветського офіцера. Духовне обличчя соєветського офіцера в площині його формування треба в основному розмислити на три періоди: перший - від 1917-18 рр. до 1934 р. тобто до цілковитого закінчення колективізації та виконання перших сталінських «п'ятирічок індустріалізації», другий - від 1934 р. до 1941 р. коли Москва перестала займатись різним нацистським крутінством і перейшла до відвертої русифікації в УССР та до пильової агресії в міжнародній площині третій - воєнний у 1941-45 рр. і післявоєнний період.

Щод першої світової війни большевики приєднали найбільше земель, щоб розвигувати, деморалізувати і розквітати царську армію, як у тилах, так і на фронті. Головнім козирем їхньої пропаганди було: пораженоство і мир кияким - воїна дворян! Але вже тоді воїни готували всі плани і робили всі заходи щоб російсько-шмевську війну перетворити в громадянську. І ще за дово до т. зв. «жовтневої революції» большевики готували втисні офіцериські кадри для майбутніх большевизмських військових з'єднань, особливо запалки різним пугільським, зувським, івано-вогнесенським, москоським, ковровським та іншим російським пролетарським промисловим середовищам. Ті середовища майже на сто проц. складалися з москалів. Народні-нації, поневолені Москвою, не ходили на заробіткову працю в чужу землю, тобто на терен Росії до буди-яких орсько-зувських фабрик чи пугільовських заводів. Хіба що на цю чужу землю, глибоку Московщину, російські імперіалісти силом чини вивозили «інородцев-нащению», арештованих чи призначених у коштабори. Москалі ж навіяні - воїни залюбки йшли на чужі, не їхні землі, тобто на землі «інородцев» на т. зв. «отхожіх промислах» доводилися, як повноцінні господарі. Большевики, готуючись до перебудови влади в будишні царський Росії розривалися на підтримку лише від своїх людей, тобто на російських пролетаріат, що в ті часи перебував на неросійських теренах, як, напр., в британських заводах у Дніпропетровщині, чи в Одесі. Миколаєві. Донбасі чи Баку. Отні російський пролетаріат став головним складником большевизмської червоної армії, реорганізованої з бувшої царської. В історії червоної армії большевики готували, що вони вирости і сформуватися з добровільної червоної гвардії, яка згодом би складалася з єдиного елементу та захищала в 1917 р. большевизмську революцію. А фактично червона гвардія складалася з росіян бувших воїнк царсь-

кої армії, а дич - з різних з'єднань, яких большевики нищили і в'язали у 1917 р., та шматовили та асептичного елементу. Орсько-зувсько-вогнесенський пролетаріат та пугільський робітники (самі росіяни), що були на фронті проти німців, як воїнк царської армії, залишили фронт під впливом большевизмської агітації і всією масою втілися в червону гвардію. Большевики наголюючи, що червона армія складалася з добровільців, але «забувають» сказати, що червона армія навіть у своїх початках розрослася не за рахунок добровільців, а за рахунок мобілізованих ВКП(б) російських мас. Через цілий час громадянської війни в 1917-21 рр. большевизмський Ревкомісост попоміпав склад червоної армії шляхом мобілізації, а по громадянській війні - шляхом червоного призову до військової служби. Вже підтоді большевики в червоній армії забезпечили собі повну перепугу росіян. Так само було і з офіцериьким складом. Першими офіцерами в червоній гвардії і в червоній армії теж були росіян. Кістяк офіцерів червоної армії складали бувші офіцери царської армії. Комісарський склад був переважно з того люмпен-пролетаріату, що творив червону гвардію. Спецуповноваженіи Ревкомісосту СССР Фурман у своїй книжці Комісарі про це дуже ласково і докладно описує.

Відомий російський генерал Брюсєлов, якого білі вважали в той час узагалом зрадником, першим зорганізував генеральний штаб червоної армії, а найвища посада в армії належала тоді «председателю Гетмановства» РСФСР - Троцькому. Генерал (росієв) Брюсєловський уже в 1920 р. написав підручник про військову тактику, і цей підручник був обов'язковим для вивчення в соєветських офіцериьких школах до 1928 р. Отже, був призначений для боєвої підготовки підготовки червоної армії. Весь військовий розвід життя в кошаках, усі військові регламенти - були ті самі, що в бувшій царській армії. Червону армію створили не якісь неокреслені большевики, а бувші царські генерали та капітали, що пішли служити до большевизма. Такі стовпи червоної армії, як Ворошилов, Будонний, Прымаков, Котельський, Яків і інші - це бувші капітали інтелігенції чи командирі царської армії.

Зімов'я на мітингу у Харкові в 1917 р. призначив, що Кремль сам був дуже здивований тим великим патріотичним піднесенням росіян, яке викликала відмова ген. Брюсєлова боронити цілість Росії від контрреволюції. «До військових комісаріатів Москви та інших міст Росії в перший день відозві з'явилось тисячі офіцерів і десятии тисяч інтелігенції, робітників і селян, що були воїнками царської армії, щоб служити в новій пролетарській армії та боронити Росію від контрреволюції» - ось так записав тоді Зімов'я і втисне оті тисячі офіцерів та десятии тисяч царських солдатів стали ядром червоної армії, а інтелігенція була відправлена генеральним штабом червоної армії на курси «красних командирів», тобто в школи прапорщиків і підпрапорщиків, що функціонували під час першої світової війни, а тепер їх перебрали большевики.

Як бачимо, вся червона армія від початків свого існування складалася виключно з росіян. Штаб червоної армії, поряд з терміновими анськовими курсами, перебирав також і всі бувші царські кадетики, інженерські та інші офіцериькі школи, які негачно урукхлюються і підготовляють кадрових офіцерів для червоної армії, переважно середнього складу. Військові дисципліни червоної курсанти, майбутні соєветські офіцери, вивчають за старим царським взірцем. Виходачі - ті ж самі, що були в царя, але вводити нові дисципліни - з політоскити. В той час Кремль наповнював внаслід російської імперіалістичної царської політики офіцерами і підплаником політоскити та вводити в як обов'язкове навчання під назвою «політоскитизм», диалектична філософія, пролетарська політоскитизм чи економ-політика. Урядовіськ академі та вищі курси командирів, що

тись українською визвольною організацією, яка офіційно підписала українське право на державну суверенність актами від імені української державності на Закарпатській Україні. І у Львові 30 червня 1941 р. не сплинуло ще й постанова народної України ст. У момент загальної пригнобленості європейських народів німецьким воєнним успіхом, ОУН організувала армію українського народу. УПА, розуміючи, що Україна без власної армії не зможе у війні довести ісперіалізм до владі над іншими державами прийняти незалежну участь, як третя самостійна сила європейського Сходу. Далішим кроком до будови незалежної держави була підтримка Організацією націоналістичної УПА і утворення загальної керівництва визвольного боротьбою, УГВР, якої завданням є до часу нормального утворення уряду виконувати його функції в протиправі до накиненого Росією «уряду» УСРС. Ще одні основні моменти ілюструє, що робота ОУН є ведена в широкому державно-імперському плані, а саме довготривала праця над будовою і поширенням фронту поневоєних народів, тобто над утворенням тієї третьої сили, що буде на європейському Сході гарантом свободи народів.

Прогнози шляху боротьби - це велика і різномісна праця ОУН. Понад двадцять років визвольно-революційної боротьби проти численних окупантів української землі, серед різних історичних обставин, шляхів шукань, невдач і перемог - виявили велику твердість і життєдатність ОУН. Причини цієї незламної стійкості ОУН лежать передусім у високих моральних цінностях та ідеальній фанатичності революціонерів, що в ОУН зміцнило виховати в своїх рядах і загартувати в боротьбі. Завдяки фанатичним кадрам ОУН, ідея революційної боротьби та державно-визвольна праця кожного зайнятого стала інстинктивною силою народних мас. Причини другої стійкості - життєдатності ОУН в тому, що ОУН через широкі усьогоднішні народні маси однією з найважливіших націоналістичних ідей несли стави безпосереднім виразником їхніх власних, найбільш глибоких прагнень. Тому опустити міцні позиції зовнішньої боротьби заважили новими борцями. Однезначна ОУН тримала беззаперечно довіряє масі тим, що в найважливішій для народу моменті єдина ОУН була під всіма зайнятими політичною організацією обставинах їхніх життєвих інтересів і єдиною організаційною формою політичної боротьби всього народу за його людські та державні права.

Коли пригадати стан національно-політичної організованості і свідомості 1920-их років, що творили загальне підложжя, через заперечення якого почалося відродження націоналістичної думки і коли пригадати, що з недовгих ще дрібних відділів гуртків фанатиків і дилетантів, які збиралися тут і там, з'явилася на сонці, ОУН вже не початок свого першого десятиліття в ситуації загальної ворожби налічувало всіх окупантів перетворилася в широчайшу і єдину організаційну силу політичної боротьби українського народу, зрозумілим буде що процес її розвитку і закріплення відбувся швидко й технічно. Основні ідеї, виділення їх на противагу пануючим до того часу демократичним хвилям українського провансальства і комуністичних, сьогодні так глибоко вже засвоєні українською свідомістю, що, стали загальною властивістю, стали самозрозумілими і невід'ємними категоріями мислення народних мас. Ідея соборності, державної суверенності, ідея революційної боротьби власними силами стали підставовими категоріями політичного мислення українців і практикою щоденної боротьби проти окупантів. Інтереси народу стали програмними інтересами ОУН стали найважливішою метою її щоденної боротьби. Націоналістичні ж ідеї ОУН самозрозумілими для мас тим, що вони не спекулятивно продумали, як ідеї марксизму, але корінними в самій душі українського народу. Таким чином за час єдиної боротьби мас

і революційного підпілля, організованого ОУН, і єдиною дріб'ячих час і їх оборонити і керівниками відбувся процес сполучення українських народних мас Організацією Українських Націоналістів. Право на життя ідентифікується тепер тими масами з ідеєю державної самостійності України, а революційна боротьба за неї - з обороною свого життя.

Не дивно, отже, що ОУН сьогодні падає не тільки осясний зміст, тої і козирит політичному мисленню народу і його політичній боротьбі, але вже навіть рішально впливає на хід політичної історії України останнього десятиліття.

Націоналізм - головна рушійна сила української історії

1923 рік, рік скликання Першого Великого Збору Українських Націоналістів, це лише формальна дата заснування теперішньої організованої форми українського націоналізму. Створення ОУН не є початком організованого націоналістичного руху в Україні. Головні ідеї, що їх умасовили тепер ОУН, жили століттями в українському народі і були головними силами української історії. Сила ОУН в тому, що вона стала носієм ідей, закріплених у найглибшій духовості нашого народу. Усвідомлення тих ідей стало основою націоналістичного світогляду і з його історичного кореня мирі і оформилися український націоналістичний рух. Початки його організаційного оформлення припадають на кінець XIX ст. і ОУН є тільки кінець етапу в цьому процесі формування.

В різних історичних ситуаціях змінювалися форми і назви політичних організацій українського націоналізму. Незмінною оставалася суть. Вона окреслюється цілком визвольно-революційною боротьбою українського націоналізму в розумінні основного закону тієї боротьби, що був з'ясований Миколою Міхновським у таких словах: «Єдиного єдина в світі гарантія політичної свободи - власна сила...; «свободу, робити, владу тільки сильні народи, тільки ті, що само свободу експлуатують кров'ю ворогів своїх». Концепція власних сил і безкомпромісної національної революції проти окупантів була з першого початку основоположником сучасного націоналістичного організованого руху.

Створення власної визвольно-революційної сили українського народу було невідмінним завданням кожної націоналістичної організації в Україні. Для такого завдання склади на Шевченкові могилі присягу українські націоналісти, засновуючи 1891 р. «Братство Тарасівців». Для такої ж цілі основики Революційної Української Партії (РУП) прийняли в 1900 р. за її лідерів першим націоналістичний маніфест «Самостійна Україна». Кінцеві слова того маніфесту з'ясовують дуже окрасою ставку на власні сили: «Україно для українців і доки хоч один ворог-чужинець житиметься на нашій території, ми не маємо права покласти зброю... Вперед. Бо нам нещода не надійшло і нічого опиратися напад».

Не падали на полегшення від окупаційної влади чи на міжнародно справедливість або на допомогу від чужинців, але концепція знищення кожної чужої влади революційними силами в єдиному народі була проголошена першим націоналістичним маніфестом на початку XX ст. Вона була концепцією, що визначила в усіх наступних десятиліттях український націоналістичний рух від усіх інших політичних на-

п'якпін з кличем: «Нам на нікого надітисні і нічого озиратисні назад» пішли всі наступні покони націоналістично-революціонери у визвольну боротьбу.

Творення власної сили для боротьби з окупантом було причиною виникнення націоналістичної організації під назвою «Українська Народна Партія (УНП) і виходу із РУП Миколи Міхновського і товаришів через те, що РУП стає об'єктом просякати соціалістичних впливів з кличем боротьби не за знищення окупанта, а лише за «соціальну справедливість», за владу пролетаріату на чолі із... російським пролетаріатом. Воєво-терористичний відділ цієї націоналістичної партії «Українська Народна Оборона» під керівництвом Віктора Чеховського посиленою протимосковською акцією, особливо в 1904-1909 рр., старався здійснити заповіді, сформульовані Миколою Міхновським в маніфесті брошури «Самостійна Україна». Поєднати ідею державного і соціального визволення України старався потім організація націоналістичного напрямку, що прийняла була назву «Української Соціалістичної Партії» в 1900 рр. Везузмінним досягненням перших націоналістичних організацій в Україні було те, що вони згуртували у своїх рядах українських революційні елементи, які до того часу, не маючи іншої форми боротьби проти царської Росії, вступали до російських революційних партій і змищали свою працю сили загіршених порогів української державності.

Свідомість, що власна сила не єдина в світі гарантія політичної свободи, засталили були українських націоналістів в час першої світової війни організувати Братство Українських Державників і «Клуб ім. Полуботка». Члени цих організацій працюють над організуванням української військової сили. Їхніми заходами відбуто І-ни і II-ни Військові З'їзди організовано І-ни полк ім. Б. Хмельницького і полк ім. Дорошенка. Тоді ж заходив полк. Є. Коновалови утворено корпус «Січових Стрільців». Розуміння в тодішніх націоналістів потреби був дати визвольну боротьбу на власній збройній силі, всупереч поглядам соціалістів, що мали тоді в своїх руках державну владу, дало змогу молоді українській державі оборонити збройною силою свою самостійність перед зовнішніми ворогами.

Упадок Української Держави 1920 р. не пратикує революційної боротьби. Вона припиняється в заблизці до упадку руської імперії в революційній збройній боротьбі (сестрички, подстанія Звенигород, Холодний Яр) і виснаженістю тих самих сил, організованих Петлюрою, Коноваловим і Ю. Тютюнником. Мала інша історія Є. Коновалова утворення для боротьби з більшовицькими окупантами «Центрального Українського Повстанничого Комітету» під керівництвом генерала УВО ген. Анатолія Опанасюка і полка Гриняка Чепелюка. Підвищено-конспіративний характер діяльності тих австрійсько-визвольних сил був диктований потребою зберегти в тогочасній Україні сили на випадок скорішої війни. Розуміння донинішньої міжнародної ситуації і збройно-політичних сил в тогочасній 1922-24 рр. зникати. Власні сили не дотягали

розкривалися перед підлітними організаціями ідеїно-політичного характеру. До 1924 р. продовжує ще діяти «Братство Українських Державників», потім до значення приходить «Спілка Визволення України», заснована в 1920 р., яка своєю організаційною сіткою охопила головні міста, а передусім культурно-освітніх діячів її доповненням була «Спілка Української Молоді» (СУМ). В 1929 р. - в році заснування ОУН - СВУ і СУМ були більшовицькими розкриті і ліквідовані.

Відносини легіт політичних і поліцейських умовів знайшла Українська Військова Організація на Західно-Українських Землях і влітла там до тої міри закорінитися, що ЗУЗ стали головною базою для пізнішої ОУН. Активний стан національно-політичної свідомості українського суспільства і воля системи провокації і сексотства польського окупанта дали змогу їй, першій взагалі на ЗУЗ, підпільно-революційній організації набутти досвід революційної роботи і передати його посталий з УВО Організації Українських Націоналістів

Від УВО до ОУН

Розв'язання корпусу «Січових Стрільців» у Чорткові 1920 р. було початком будувати клітині Української Військової Організації на Наддніпрянщині, в Галичині та Закарпатті. Головним завданням УВО було, напочатку, зберегти українську армію в підпіллі, щоб при її допомозі підіти повстання, паралізувати дії ворожих осередків і, перебравши владу, опанувати положення, який воно спробиється на противагу. Моментом для цього мало бути вирішення питання державної приналежності Галичини, захитання більшовицької влади в наслідок внутрішнього хаосу, або війни. До того часу, як ближче завдання, було не дати закріпитися окупаційній владі. Організуючи вперше на ЗУЗ революційну боротьбу, УВО випробувало методи активної і пасивної боротьби, як також техніку підпільної пропаганди і методи терору. Її революційні армії мали велике виховно-пропагандистичне значення для українських мас, що були і так крайню негативно настроєні до польської окупаційної влади. Так самі революційні акти, як і судові політичні процеси арештованих босників формували і скрипліли революційну свідомість мас. Хоч УВО була організацією передусім бойово-патріотичного характеру її діяльність підготувала ґрунт для розв'язання націоналістично-революційної свідомості мас і виконала тим велику підготовку роботу для пізнішого закріплення політично-революційної організації, ОУН

Трирічне вирішування державної приналежності українських земель Галичини створило на тих землях стан беззастати. Польська окупаційна влада в характері тимчасовому адмініструвала країною, українці аважали ж себе громадянами ЗО УНР, державний уряд якої віддавав з-за кордону розпорядження суперечні розпорядженням Варшавського уряду УВО передавши масовий бійкот польських розпоряджень, які і так загалом уважали українці безправними, бо доля Галичини була невирішена.

Польська окупаційна влада спиралася спершу на військових гарнізонах і етатичних «нарядових» поліції, що дошкулювала населенню арештами, грабунками, трусами, насиллями. Проти тих «постарунків» УВО перевагою бомбовою акцією, яка завоювала зухвальство цього удержавленого бандитизму. Проти другої остей польськості польських поміщицьких дворів і початків військового осадництва переведено широкую іншину і саботажну акцію. У відповідь на звільнення від праці 6000 державних працівників, зокрема залізничників-українців, що не хотіли скласти присяги на вірність польській державі, переведено акцію залізничних саботажів. Одночасно з тим широко було застосовано методи пасивного спротиву. Крім загального бойкоту записування урядовців на вірність польській державі, переведено бойкот ретрації українських підстаршин і старшин, бойкот загального переміщу населення (колективізації) 30 в 1921 р., бойкот перших виборів до польського союму 3.9. 1922 р. і сесіату 17.11.1922 р. У грудні того ж року збожкотовано призов до військової бражки в польську армію. Акція бойкотів була підсилена відповідними терористичними актами, як, напри., бомбовий атакат на польського посвду Грабонського і начальника держави Писудського у Львові 25.XI.1921 р., що хоч був безуспішним, підніс репресивні настрої мас. Велике моральне значення мало покарання смертю польського виступача С. Твердохліба, що в часі бойкоту виборів континдував до польського союму.

Крім революційної діяльності, УВО ініціює відновлення ліквідованого військового громадського життя, зокрема нелегальних Українських Високих Шкіл, що в XX ст. були постійним предметом поліційного переслідування, а проте проіснували до 1925 р. Ці переслідування дуже корисно вплинули на революціонування українського студентства. Рішення Ради Амбасадорів про прилучення Галичини до Польщі змінило політичну ситуацію. На місці односторонньої негати окупаційної влади серед українців утворилися три політичні напрямки:

- 1) державницько-принципальний,
- 2) легалістично-утодовий,
- 3) радянськиский.

УВО зважила свою діяльність до різних бонових акцій. Крім конфіскації державних грошей з урядових установ, що лічались часто судовими процесами великого пропагандного значення, зроблено було спробу атакату на польського президента Воїцхєвського в 1926 р. і застрілено шкільного куратора Собинського в 1927 р. за ліквідацію, або польонізацію українських середніх шкіл.

Політична диференціяція після 1923 р. загрожувала ростом радянськості. Не було в тому радянськості особливого захоплення комунією, як «українсько-радянською державою» часів Скрипника. Під більшевизмкою окупацією був це період повільної праці СВУ і СУМ з одного боку, з другого боку час офіційної «українізації» і росту націонал-комуністичних «ухвалів» Шумського, Хмільового, Скрипника. Націонал-комунізм у підсумку іди системи був афірмація національної іди у формі часово-терміної Москвою. По суті були це тен-

денції повороту до націоналізму. Протилежно на ЗУЗ, де не було ніякого примусу марксистської ідеології, націонал-комунізм був перехідним етапом від національної іди до більшевизму. Публіцистичну боротьбу проти пошесті радянськості і проти демалібералізму угодовецьких партій підняв найвищиничиний ідеолог українського націоналізму Дмитро Донцов, у пам'ятничку «Заграв», у місечниках «Літературно Науковий Вісник», «Вісник», у численних брошурах і рефератах. Його праця рішально вплинула на формування політичної ідеології, яка стала основою мислення нового покоління націоналістів. Молоде покоління, захоплене революційною боротьбою УВО, знайшло тепер поглиблення і обґрунтування своїх шувань. Почали гуртуватися гуртки націоналістичної молоді: в 1925 р. в Чехословаччині організується Група Націоналістичної Молоді, Леґія Українських Націоналістів, в 1926 р. у Львові Група Націоналістичної Молоді, яка незабаром поширюється в Союз Української Націоналістичної Молоді. Сама бонова діяльність УВО стає організаційно-політично завузькою, відчувастається потреба поширення політичної діяльності, та політичного й ідеїного оформлення.

Дві протилежні концепції стрінулися в 1923 році у вирішних кругах УВО: Полк. Сушко, Палів і Боднарчук були погляду, що Союз Української Націоналістичної Молоді повинен стати молодіжним (НДО) для підкріплення там націоналістичної (пронцип) і палівців), а тільки однимим перехідним етапом до УВО. Провід СУНМ-у і сот Головинський бачили в націоналістичних гуртках завязок політично-організаційної організації, на якій повинна зирати свою політичну діяльність УВО, що в ставили. Першим практичним наслідком такого вирішення шкільні розвитку українського націоналізму було організування великих демонстрацій з нагоди десятиріччя 1-го Листопада спільними силами УВО і націоналістичних гуртків.

На початку 1929 р. по дворічний майже підготовці відбувся у Відні І. Конгрес Українських Націоналістів, на якому представники націоналістичних груп і об'єднань створили Організацію Українських Націоналістів під проводом полк С. Коновальця. Конгрес прийняв ідеологічно-світлотовдові основи політичної платформи. Це дало чітко визначений напрямок і координацію дальшій роботі, а також особливу заграску: перевагу ідеологічних принципів у цілому періоді протиположної боротьби. Натиск на виховно-моральні моменти кадрів, що незвичайно позитивно винилюся у грізних умовах північних окупантів.

З погляду ідеїних процесів передконгресового етапу - І. Конгрес був перамоєю революційної концепції, або - як за тодішньою терминологією це називалося - концепції «перманентної революції». Протилежна, «палівська» концепція, концепція «роботи на дві руки» - тобто тактичне застосування актів революційної роботи в цілі натиску на ворога щоб тим натиском приневолювати окупанта розити уступки і давати через українських послів у Варшаві політські українцям - навіть не бача на Віденському Конгресі нікого боронена, хоч дава

яку прихильність серед галицьких націоналістів і різних груп «Національної Молоді».

Назначений сот. Юліанна Головинського Красним Командантом УВО і апробата революційної концепції полк. Є. Коновальцем викликали в націоналістичному підпіллі ентузіазм і надали роботи з перших днів великого розмаху. Початок творення армії ОУН з красних націоналістичних гуртків треба було почати від організування Красного Проводу нової організації, від Красної Екзекутиви (КЕ) ОУН. Першу Красну Екзекутиву ОУН створили з керівних членів УВО і з членів Проводу ОУН, і зараз же приступлено до підготовчих праць масової революційної і саботажної акції у відповідь на поселення мазурських колоністів на українських землях.

Для завдання стали на порозі новозаснованої ОУН: революціонізування мас з метою активної участі їх у боротьбу і завдання планування діяльної сіткової найширших теренів. Без цього не можна було мріяти про широке розбудування масової революційної сили.

Перше завдання треба було починати від спонсінгів однопольової організації націоналістичних гуртків, що було завершено в найближчих місяцях, і від шпитлі кадрів УВО з ОУН, що ступінево реалізовано продовж двох років, коли УВО остаточно перетворилася на військову референтуру ОУН. При цьому новозорганізованих злеп ОУН почато переводити акції для пропагандистської підготовки і включування мас у революційну роботу. Засобом виховно-пропагандистської роботи були, крім самодружнього поширення підпільної літератури, пропагандистське ставлення політичних процесів перед судом, плекання і умасовлювання маніфестаційно-культу героїв з вістрим спрямованим проти окупантів (Зелені свята, панахиди по босниках, Крути, Базарі, виховно-організаційна праця серед селянської молоді в «Просвітах», «Соколах», «Лугах... Дорогі Рідної Школи» над національно-політичними усвідомленнями, а в наступних роках також праця серед робітничої молоді, зокрема в товаристві «Сила»). Цей напрям роботи був безперервно продовжуваний до вибуху другої світової війни і дав організації міцні кадри для будови спершу станиць і повітових проводів, після масової сітки діяльної адміністрації округ і області осередків партизанської війни, організування УПА.

Одначе цей виховно-пропагандистський напрямок треба мій набрати просвітнянських збочень, якби не те, що Організація переводила революційні акції, в яких включався актив політично переважовах мас. Терористичні акції малих босових відділів, що проводилися час-до-часу далі для яркішого загострення окремих політичних моментів не давали, однак, масам безпосередньої шанси включитися в боротьбу.

Постійним соціальним лихом українського селянства на ЗУЗ був голод землі. Загал селянства був безземельний, великі земельні посіди найкращої якості були зкуплені в руках польських поміщиків. Польська земельна реформа передбачувала часткову парцеляцію цієї землі, але між польськими колоністами спрощування з Польщі Пер-

шою масовою акцією ОУН була велика саботажна акція 1930 р. палення польських дворів і стирт на всіх областях одночасно. Започаткувалася вона 1-го листопада, в річницю української державності на ЗУЗ, паленням маєтків воявод і генералів, а на місяць пожеж застроюваною сільською прапорці, щоб не давати змоги комуністам підштовхувати під цю акцію. Друга саботажна акція злеп ОУН знайшла негайно глибоке зрозуміння і спонтанний відгук серед селянських мас, які в теренях, неопанованих ще Організацією, самі пішли на викликані нею шляхи боротьби. Друга саботажна акція охопила цілий край і викликала паніку й повну розгубленість серед ворога. Аж коли вона вищухла, прийшов типово шляхетський «реванж» по колишній рецепті Яреми Вишневецького, що нахвалився: «Батогами пригнати бунт хлопства», - у змодернізованій формі пацифікації, тобто карних експедицій війська і поліції на села з грабінням, побилом населення, злосливим знущаннями. Матеріали про пацифікацію викликали скандал у міжнародній пресі, яка вперше від упадку української державності на всіх мовах пригадала про існування на світі поневоленого українського народу. Рішення Ліги Народів було, як і треба було ждати від міжнародної «справедливості», солідарності між революціонерами, але і жалюгідні надужиття і школи, спричинені польською адміністрацією, поглибили бунт. Перший масовий революційний виступ ОУН приніс повні політичні успіхи серед власних мас і активізував найширше з часів війни українську справу на міжнародному форумі.

В тому ж році ворог завдав болючого удару революційному рухові на ЗУЗ. Під претекстом свідства в справі експропріаційного нападу під Бібркою, поліційні агенти впливають Красного Команданта Ю. Головинського, побоюючись, що «той чоловік має завдатки стати українським П'ястудським».

Тоді ж польською владою розв'язується «П'яст», претекстом чого послужило те, що Гриць П'ястський - один із босників, вбитий під час експропріаційного нападу на пошту під Бібркою. Їм перебрали в п'ястівський однострій.

Пацифікація і розв'язання «П'ясту» перестрашили українських опортуністів, які похизливо почали відхрещуватися від усієї революційності. Почався процес кристалізації двох протилежних позицій, початок двополюсу суспільства на революційний і опортуністичний табори. Серед мас і серед молоді удари ворога, замість страху, збільшали недовіру і зависть. Щоб не втратити взагалі групи, опортуністичні крути зробили дві спроби перетягнути до себе молоді і відтягнути її від революції. Під прикриттям релігійно-патріотичного виховання молоді, опортуністичні елементи використовували Католицьку Акцію Молоді і заснували на місці п'ястівської організації, організації «Орлі» (очолювану інж. А. Мельником) для відтягнення молоді від революції. Під прикриттям ритуального спортивано-виховного розвитку молоді, інші опортуністи підняли контроль польської центральної парамітарного виховання, яку прийняли не згодилися «Соки» і «Дуги», і утворили новозреформовану

ний «Луг». Однак, замість вітати цю молодіжну організацію від революції і спрямувати на шлях опортунізму, сталося щось протилежне. Низької класової «Орлі» і «Нових Лугів», як і в пізніших роках соціал-радикальної організації молоді «Камеяні-стани» осередками націоналістично-революційного виховання і підготовки на великий клопіт опортуністичних верхів і польської поліції.

Ріст націоналізму був різноманітним випадком радянськості. До гострої боротьби і розгрому москво- і комунофільства дійшло ще в 1929 р. Започаткована в тому році протирадикальська акція з приводу процесу СВУ і СМУ-у масовими демонстраціями під советським консулятом і комуністичним пропагандистським осередком напала широкий відгомін серед громадянства і принесла загальне протривання, не зважаючи, що спробу бомбового замаху на советський консулат поліція тис разом «доремнила». Більшої натури набрала протибольшевська акція в часі голоду на підсоветській Україні в 1932-33 рр.

Перед вирішальним подієм

На чолі КЕ ОУН від квітня 1932 р. стоїть Степан Бандера, який ставить натиск на інтенсивність і масовість революційної роботи і на рівноправність протибольшевської боротьби з протипольською. Цілі загальнодопомогової акції голодування, яке своїми розмірами перевищила збірковою акцією на ЗУЗ в часі голоду 1932-33 рр. ОУН повела гостро акцію знищення більшовицьких агентів-афішорів, що привело до захоплення комуністичної редакції на ЗУЗ. Демонстраційний атентат Миколи Левицького на секретаря і фактичного керівника советського консульства в сов. агентурі у Львові, Майлова, 1933 р. був кульмінаційною точкою цієї акції.

В тих роках польський уряд, ідучи по тій же дорозі, як до гітлерівської Німеччини, почав вести політику твердої руки і паралельно до насидки, як рабства в УССР, повів наступ на українство чим всіх дилеммах, а одночасно реалізував і зв. політику «нормалізації», передумовою якої повинна була бути повна капітуляція українства. ОУН повела протипакцію ліквідації в 1931 р. речинка угодуства - Голува, поліційного комісара Чеховського. Дальший ріст капітулянтських настроїв серед наших опортуністів перервало потрясіння враження від наглого суду над босниками Горюха (1933 р.) і повніщення са. п. Біласа і Данилишина, що створило атмосферу непримиримості, в якій суспільність спонтанно зареагувала демонстраційним бойкотом посередних податків державі (від моголів).

У відповідь на обмеження українського шкільництва ОУН підтримала шкільний публіцист і втягнула також молоді в фронт боротьби, переводячи його демонстраційні виступи. Хоч планований атентат на куратора Гадомського був безуспішним, судовий процес у тій справі загострив боротьбу за шкільництво. Коли даліш польська політика твердої руки почала обмежувати навіть патріотичні демонстрації з нагоди Зелених свят ОУН відповіла спонтанним могом у честь Героїв. Поліційні заходи розкопувати моголи схилялися і невдачам, бо в часі їх розкопування були кілька розри-

нів підбухових матеріалів. І, преші, кульмінаційною точкою протитерору був атентат на міністра внутрішніх справ - Перацького в 1934 р. Окупаційна влада рішила за пенку ціну знищити революційний рух. За зразком Німеччини і СССР запроваджено концентраційний табір у Вережі Каргузькій, який заповнено українськими революціонерами і патріотами на безтерміновий час. ОУН понесла тоді великі втрати. В той час Крипінний Провід з провідником Бандерою був винештований на догвореченнє важку в'язницю, а Степан Бандера був засуджений на кару смерті. Перепоновені в'язниці націоналістами дало в пізніших роках змогу зробити зовсім нову спробу політичної демонстрації. У зв'язку з уведенням нового порежнього регуляцій організовано 8-денний голодний страйк в'язнів, що в один час відбувся в найбільш від себе віддалених в'язницях.

Удар по ОУН не міг уже спинити її посту. Її сітка була зашироко розгалужена, проникла у всі ділянки життя. Народні маси були революційно перемішані, досягли високого рівня ідеїно-політичної свідомості і скоро поповнили проріджені кадри. Також за кордоном, серед еміграції, зростають щораз більші впливи ОУН, яка безпосередньо, або посередньо охоплює громадянські установи і видає пресу націоналістичного напрямку. Утворюються споріднені легальні організації націоналістичного напрямку, як «Український Національний Союз» у Франції, «Організація Державного Визволення України» в Америкі. Однак, в часі війни ці організації, відійшли від тенденції крайової політики, втрачають певний політичний напрямок і заплікають.

Ріст націоналізму на Буковині застрашує румунських окупантів. Вони переводять у 1937 р. численні виступи, закінчені великими політичними процесом і процесом турків, з'єднаних коло чернівецької «Свободної Думки». Законспірована сітка, однак, незатримана до кінця.

Після відносно мирних зб'єжків і реорганізації, ОУН на ЗУЗ, змінивши методи, переводить окремі акції по областях, а не на всьому терені. Після опанування селянства, ОУН звертає увагу на українське робітництво, і з 1936 р. організує робітничі страйки. Зокрема в Підгір'ї переведено було успішний страйк лісових робітників, скріплений саботажною акцією проти готових припасів власників тартаків. По подільських округах переведено було в часі жовтня 1937 р. хліборобські страйки, щоб вибороти жінкам кращі умови заробітку (8-тих сіп замість 16-го). І цей страйк був скріплений саботажною акцією. Від того часу аж до упадку польської окупації ОУН переводить протиколонізаційну акцію з нищенням мазурських осель, у відповідь на заборону українцям купувати землю і на насиджування польських колоністів. Також постійно проводиться протикомуністичні акції, що час-до-часу набирають виявів масових зударів з більшовицькими владовісниками (Лисоні, Махавка і т. п.).

Загострена ситуація ситуації і зріст сил ОУН заплікають більшовиків і вони підступно вбивають 23. травня 1938 р. полк. Є. Кошовани в Роттердамі

Але і цей болючий удар не послабив сили ОУН, що змалося вже в останніх місяцях того ж року.

Початок воєнних напружень: прилучення Судетів до Німеччини, усамостійнення Словакиї, відорвані Закарпатську Україну від ЧСР. Це створило даєку тілі частині української землі добиватися своїх державних прав. Місцевих сил для цього було замало. ОУН підняла роботу своїми закордонними кадрами. Із ЗУЗ почався спонтанний нелегальний перехід членства і революційної молоді, щоб допомогти творити збройну силу через військову формування «Карпатську Січ». Провідні ролі відіграли члени КЕ ОУН з ЗУЗ: полк. М. Гузар-Колодизький, Зенон Коссаєк, Дзвін, члени Проводу, зокрема Ольжич і увесь місцевий актив ОУН і такими провідними членами як, сл. п. Влистві і Тацинець. Проголошення українського права на самостійність відбулося у драматичні обставини під звук маларських канонів і битви націоналістичної молоді в закарпатських Крутах - на Красному Полі.

Відродження Карпатської України закликувало українців усього світу, викликало великий потрійний підйом. На ЗУЗ ОУН організувала масові, грівово здарювані, демонстрації, маніфестуючі соборницькі ідеї.

Останнім ганебним актом польської окупації було валення українських церков на Холмищині і Підляшші, що на жаль, осталося непокараним. Вибух війни 1-го вересня 1939 р. знищив за кілька днів польську державу, не даючи часу якелі розгорнути партизанські дії і приніс нову окупацію ЗУЗемлям - большевицьку.

✓ вірі другої світової війни

Большевицька окупація ЗУЗ 1939 р. спричинила була масову, отечу української інтелігенції закордон. Опортуністичні партії, не маючи ніякого закорінення в масах, з буючи тільки опозицію зарпівського уряду, з упадком того окупаційного уряду втратили свій зміст існування і щезли з лива землі. На полі бою остала одинока ОУН зі своїм незмінним завданням боротьби за нове значення чужої окупації. З упадком кордонів Збручу і приєднанням до УССР Буковини, перспективи боротьби значно поширилися. Першим завданням було відновити зв'язки, поширивши постійний потрясіння, вивчити методіку поневолення нового окупанта і достовірати до нього власну тактику боротьби. З-за кордону верталися відділи ОУН для підкріплення роботи. Робляться спроби поширити організаційну сітку на ЗУЗ. Большевики незабаром починають терор і починають працювати методами правожиття. Для тих клітин, які не встигли перестати в себе перестановки метод праці, не має фатальної загибелі. Вони падають жертвою арештів, що загрожувала в 1940 р. великим процесом «МЗ-оки». Засадження новий метод праці дає свої позитивні наслідки на Волині, яка в дуже швидкому темпі стає базисом для націоналізму з окремими воєністичними партійними та ідеологічними полосами, що створює невіддільні відділенням озброєних бойов ОУН. Вони це початок прориву, що в совітській диспансі може тільки дати озброєне підйом.

1940 р. приніс основні переміти в нутрі ОУН. Завершилися процес внутрішньої кристалізації і розчленення її, значний популярно, але несталося розколом в ОУН. Основною його причиною були розбіжності поглядів, чи радше протилежних переконали, яким шляхом далше йти до державного вищоголення в хаосі другої світової війни. Оголошуюча серія німецьких перемог склонювала інж. А. Мельника і жменьку його оточення узгляднювати ініціативу німецької політики, щоб не попасти в небезпечний конфлікт з грізною світовою силою. Становище ж провідного активу, що зайнявся був з польських в'язниць і на чолі зі Степаном Бандерою змушений був утворити 10. 11. 1940 р. революційний Провід, - було не зв'язуватися ніякими чужими ініціативами, а ставити визвольну політику виключно під кутом українських державних інтересів. Ця думка була самоозрозуміла кадрам Організації, що мали безпосередньо до діла з революційною силою і самі з неї вирости, але емігрантам - прибічникам інж. А. Мельника - ні. Тому і поділ людей став іскріний, по глибокості революційного світосприймання. Елементи, що з революційного процесу безпосередньо не вирости і не були ним перепелі, а тільки до нього пристали і асимілювалися - відійшли тепер, коли стали перед екстремним загостренням революційності ОУН. Відійшли, отже, в т. зв. «мельниківську опозицію» елементи «чужі», тобто чужі революційній боротьбі або націоналістичним духовості, колишні прихильники концепції «гри на дві руки», потім націоналісти емігрантського хову, що не мали нагоди дихати повітрям підпільної боротьби і, врешті, одишці, хвилюю зневірені пережиттями підпільної боротьби. Останні в їхній карпачі і механічно зрозумілої зсади зборганишті. На боці революційного проводу (С Бандери) стала вся вишочка ОУН тобто, в дослідному значенні товариші по підйомі і по спільній боротьбі - однорідний продукт процесу самої націоналістичної революції. Кожен з них переходив ідеїтичний процес формування і це дає ту монолітну спосібність, що і до цієї пори большевики не мають змоги розкласти і розсолоити. Люди, що в розколі ОУН добавачуть тільки негативні «двотворості роботи» забувають, наскільки менш відпорним був би національно-революційний рух, коли б він сьогодні в своєму нутрі мав такі внутрішні гальми, як напр., прихильників концепції «гри на дві руки».

II-ий Великий Збір в березні 1941 р. вибрав прихильником ОУН Степана Бандеру, прийняв устрій і ідейно-політичні постанови, в яких зрештов виразили зворот від ідеологічно-теоретичних стверджень до практично-політичних напрямків. Підкреслило єдиність називати співпрацю з другим поневоленням большевицьким народом і підняло новий крик: «Свобода народам - свобода людям».

Примативна націоналістичного активу на українських землях на захід від Сяну дуже піднесла став національно-політичної свідомості на занедбаних теренах Лемківщини, Холмищини, Підляшшя і Подляшшя. Підстави вложеної там праці випливали повністю в часах нової польсько-большевицької окупації тих земель.

У зв'язку з наближенням війни по всіх організаційних клітках ЗУЗ перенесено тісну працю на організаційні підпільні апарати для перехоплення місцевої влади в українські руки по думці організаційних інструкцій, не зважаючи на те, що більшовицький терор зростає постійно. Тюрми були переповнені і коли в червні 1941 р. несподівано вибухла німецько-більшовицька війна, більшовики перевели масові часакри по тюрмах, з яких найжахливіші були у Львові і Вінниці. Відступ більшовицьких військ був сигналом для перехоплення влади, що в багатьох областях зроблено перед приходом німців. Німецька армія застала на деяких теренах докonalний факт діяння української адміністрації, отже дуже ускладнену для себе ситуацію. У Львові був проголошений Акт відновлення Української Держави 30. 6. 1941 р., утворено український уряд на чолі з Ярославом Стецьком.

«Це була пересторога світові, що ми станемо проти кожного, хто в своїх імперіалістичних планах перекреслив би український народ, як самостійний чинник. Задля цього акти українська самостійницька державна ідея виступила перед народом масами всієї України невинуватою, суверенною» (Орленко).

Похідні групи націоналістів з таким самим завданням пішли зараз з фронтом у східні області України. Німці, що хотіли прислати українців тільки до боротьби з більшовизмом, ліквідували український уряд і внаслідок цього пішли провідники націоналістів.

Тому ОУН перейшла в глибоке підпілля і ширше розгалужила її підпілля революційну боротьбу проти німецьких окупантів. Розстріли і арешти членів ОУН переводили Німці по всій Україні, під Запорожжям, у Києві, Яголині, під Чортковом у Рівному, Львові, Кременчузі, Житомирі, Джанкої. Належне перекір, саме на тих теренах ОУН дуже міцно закоринила свою підпільну сітку і перейшла до протинаступу. У політичній оцінці поставлено знак рівності між гітлеризмом і більшовизмом і поведено боротьбу проти обидвох форм тоталітарного імперіалізму. Така постанова знайшла повне зрозуміння. Крім того через свою соціальну програму, ОУН знайшла властивий підхід до мас, виховуваних у марксистських категоріях думання і викликала в них шораз більше довір'я і співпрацю.

Дальший ріст революційних сил приневолив призадуматися на II-тій і III-тій Конференціях ОУН над розбудовою військових кадрів для захисту населення перед німецькими вивозами й грабежами і перед нападами більшовицьких партизан. Крім цих двох ворогів, на західних областях польська партизанка шукала своїх порохунків з українським населенням (Волині, Полісся, частинно Галичини). Восени 1942 р. на Волині організовано першу сотню УПА зі збройних відділів ОН. Утворені 1943 р. у Галичині для боротьби з більшовицькими партизанами Ковпаки Українська Народна Самооборона прийняв назву УПА-Захід і долучився з відділами Волині і Правобережжя в одну армію. В дальшому праця в боротьбі ОУН і УПА так перекреслюються і доповнюють себе, що творить спільну історію. Тому приходиться - особливо тепер

- говорити про спільність боротьби революційно-визвольного фронту.

Ідею-політичні позиції, здобуті досвідом протинімецької боротьби знайшли своє підтвердження в постановках III-го Великого Збору з серпня 1943 р. Були похи значним кроком вперед, особливо через сконкретизування соціальної програми і через підкреслення антиімперіалістичної тенденції Визвольного Руху.

Реалізуючи політичні напрями ОУН, творено при УПА чужо-національні відділи з добропольців і політичні тіх напрямків перенесено у листопаді 1943 р. I-шу Конференцію Повновелених Народів, де постають підпільні і загально-мобільного Антибільшовицького Блоку Народів (АБН).

Утворення політичного керівництва визвольною боротьбою - УГВР в червні 1944 р. було завершеним доволі праці підпільного адміністрування жителів населення, що до того часу і потім було обов'язком ОУН. Функції координації визвольної боротьби ОУН передала викликаний до цього УГВРаді.

Післявоєнний період

Упадок німецької окупації і другий прихід більшовицьків в 1944 р. знову виниав з України всі опористичні елементи. Знову на полі бою осталися ОУН, але при цьому остас тут збройна сила українського народу - УПА і її політичне керівництво - УГВР.

Тепер і на Рідних Землях затляна боротьба за життя або смерть. Більшовики відкрито пішли на засадження українського сепаратизму, і на фізичне винищення українського народу. Зараз повели «лобону атаку» проти українства. Вже з вересня-жовтня 1944 р. почалися облоги на села, дикий погром, лавля людей, розстріли, палення сіл, арешти, насильство жінок і умірене ширення шифілісу, безоглядний грабунок. Цей стан з недовгими перервами і новими поворотами тривав по 1948 р. Ніких узаконених прав українське населення далі не має. Додати треба зростаючу державну грабж і постійне погіршення господарського положення, накладивши нечувано великих податків, позик, контингентів хлібодачів і каторжної норми праці, щоб мати образ, як виглядав неміне тло шоденного життя і шоденної революційної боротьби.

Загострення терором восени 1944 р. хотіли більшовики зломити шляху думку про можливість спротиву. Щоб послабити фізичні сили українського народу, більшовики хотіли все чоловіче населення мобілізувати в ЧА і шити його на першій лінії німецького фронту, а жіноцтво масово заслати на каторжні роботи в Донбас і за межі України. Але терор мав протилежні наслідки. Він тишнів завзяття населення і зударився з протигермом ОУН і УПА. ОУН збрала призов у ЧА, організуючи заавдегів Самооборонні Куцєві Відділи (СКВ) для надіру населення, що не могло поміститися в частинах УПА.

Метода «лобової атаки» з насаджуваним великих задор різних спецвідділів повторяться кожного року раз, або двічі (осінь, рання весна) з облогами і довгими блокадами районів і областей, з перетиском лісів, основними ревізіями, арештами, ви-

ми. Особливо великі більшовицькі офенсивні дії відбулися зокрема в осінні 1944 р., в травні 1945 р., від осені 1945 р. до черпня 1946 р., в липні 1947 р. терористичний терор у зв'язку з виборами).

В ситуації постійної облоги відділи УПА прийняли тактику винищення великих боїв з військами НКВД НКГБ; діючи малими рухливими відділами, члени згого висмикуватися з перестелі облог і несподівано атакати на інших просторах. Великі бої відбулися на півночі 1945 р., в Карпатах 1946 р. і на захід від лінії Керзона 1947 р.

Серед облог, блокад, переміщення терену, постійних нападів на населення і операцій окремих спецвідділів ворога ведеться безперервна революційна праця підпільних клітин ОУН, що своєю сіткою охоплюють щораз ширші терени, і відділи УПА, що оперують у найбільш нежданих місцях. В таких особливих умовах боротьби виникло своєго роду доповнення завдань між ОУН і УПА. Політична, пропагандистська, розвідка, постачальна робота, підпільна адміністрація і безпека, організування і переводжування місцевих політичних акцій належать до ОУН. Військово-оперативні завдання - до УПА. В умовах советського тотального терору може існувати тільки збройне підпілля, спертє на співпрацю широким мас. Обидві форми - ОУН і УПА - і їх напівлінійна співпраця, це необхідність умови боротьби і передумови захисту населення.

Політикохвиля робота ОУН, широко ведена не лише серед білих УПА, але й серед населення, постійно впливає впливи більшовицької пропаганди. Там, де неможливим стає вести її по сільбуках, УПА організує окремі пропагандистські рейди (напр. у східні області), а пропагандисті і політикохвиля ОУН переводять свою роботу під охороною збройних відділів, а це самих бойовик. Усену пропаганду доповнює масова кольориста дуже численних підпільних видань: журналів, брошур, листівок, вісників.

Коли не вдається більшовикам фізично ліквідувати підпілля прямою атакою на нього, вони повели широкі пропагандистсько-провокаційну кампанію. В липні 1944 р. під урядом УССР за підписом Хрущова і Грігуків поляється звернення з прощенням провин українським революціонерам і заклик до вступити в ЧА 27 листопада 1944 р. поляється друге звернення вже: До населення Західних областей України. Третє і останнє: попереджене терором, облогами і блокадами, поляється 18.5.1945 р. з заподанням репресій (20.7.1945 р.) капітуляції. Але і після цього останнього: поляються ще два звернення, четверте з нагоди річниці жовтневої революції 5.11.1945 р. і п'яте з нагоди виборів, 26.2.1946 року.

На всі звернення відповідь була одна - посягнення революційної боротьби.

Боротьба продовжується аж до перемоги

У зв'язку з більшовицьким планом поневолення і знищення України утворилися такі постійні, збройні більшовицькі фронти боротьби: 1) боротьба за реалізацію 4-гої п'ятиріччя зокрема за достатнє уярмлення селянства, 2) боротьба за випародження молоді більшовицьким вихованням в партераз і комсомолі, 3) боротьба за русифікацію України, етапом до чого було насильницьке насаджу-

Б. Бора

БАЗАР

І жертва крові довершилась,
Свята моя істини слюза.
Остання куля лоб прошила
І з рота кров, з очей - гроза.

І забарилась сніг і липа,
А кров потоком з серця і вуст...
Ля мати, зойкнула Столиця,
Заріпнувшись Львів, заріпнувшись Хуст.

Мов пекла дно, розкрилась рана,
Сплюндрованої вицент землі...
І ніч стихла, кров'ю п'яна,
Сховавши зорі лям в імлі...

І вироста легенда нова,
Вершини сльгувши змар,
Безсмертна, чиста, пурпурова,
Мов смолокип піками - Базар.

(З недрукованої збірки «Моя доба»)

випли кривавого православія, 4) боротьба за вибіт населення, зокрема молоді України на каторжні роботи, 5) боротьба за фізичне знищення Закарпатської України, 6) спроба фізичного знищення голодом східно-українських областей.

Рік 1945 починається сильними весільними акціями і оборонними боями. Погроми, провокації, прилюдні катування, замість придавити революційний рух, збільшують солідарний протест населення. ОУН переводить велику пропагандистську акцію серед ЧА, яка з того часу виявляється нешкідливою в облогах. Більшовики натискають на заведення кривавого православія і в квітні масово внарештувають греко-католицьке духовництво, чим ще й додатково настроюють населення проти себе. Переслідуючи Церкву знаходять повну підтримку революційного підпілля. У зв'язку з посиленням русифікаційного курсу значно збільшується по містах кількість напіввагого елементу. Доля людей на каторжні роботи, що відбулася за німецьким зразком восени, натрапляє на протидію українського підпілля, яке утруднює транспорту, організує бойкот добровільних записів, як теж зриває здачу контингентів.

Найзапам'ятованішими подіями 1946 і 1947 рр. був бойкот більшовицьких виборів, який викликав небувалий героїзм найширших народних мас. Більшовики заздалегідь (ще з осені) стягнули всілякі сили і заклаливали їх майже по всіх селах ЗУЗ. Враз із тим переводили дуже інтенсивну пропагандистську і застрашувацьку кампанію. Нечуваної трор, побіг, арешти перевищили всі попередні практики. День виборів у Верховну Раду СССР, 10. лютого 1946 р. і день виборів у Верховну Раду УССР були днями всепародійної війни з окупантом. Нічий фізичний примус не приневолює населення голосувати на більшовицькі листи. Навіть члени виборчих комісій не видавали своїх голосів. Для революційного підпілля були це дві найактивніші мобілізації всіх сил для посиленого протигерору, який в усіх місцевостях був спрямований в допомогу населенню на пропагандистські протипації, вищення виборчих локів і утрм ліквідації ворожих станиць і вигнання тих активістів НКВД НКГБ і партії. В результаті більшовики збрали неповних 10 проц. голосів на

ЗУЗ і цей небудякий провал притушкувати небудяким циніцизмом і фальшуванням статистики виборів.

На весну 1946 р. організовано три пропагандистські рейди на Словацьчину, Буковину і Закарпаття. Словацький пропагандистський рейд, що почався 4-го квітня напередодні виборів, мав дуже корисний вплив на залучення комуністичних виборців в ЧСР. Дня 6. березня більшовицький православний єпископ кавсу греко-католицьку Церкву, яка знаходиться ще меншій піддержці в ОУН і УПА. З початком літа починають появлятися маси голодуючих колгоспників з СУЗ, що з одного боку дає організації велику працю над організуванням маючої допомоги, з другого значно допомагає скріпити боротьбу проти колгоспів. Голодуючі колгоспники були найкращими живими свідками, до якого стану доводять державне шаласіння селян з землі і продуктів. Під осінь приходить час шматкового радгоспів і колгоспів, відбуваються розподіли між населенням, або шматкового награвованого більшовиками майна. У зв'язку зі зміною тактики УПА, шийний ряд завдань революційної роботи перебирають клітини ОУН, подібно як це мало місце в 1930 р., коли УВВ зосередилося було на своїх окремих ділянках праці.

Найяскравіші події в 1947 р. були дві. Зв'язочення пакту між СССР, Польщею і ЧСР у тривій для боротьби проти українського революційного руху та Закарпаття, який охороняв тамтешнє населення перед виходом, востаннє блокаде всього терену і масові вивезення українського населення в Східну Прусію (в Ольштинський воєводство). Друге важливе значення подією було виселення 120 тисяч українського населення із ЗУЗ, яке відбулося з 1-го по 21-24 жовтня 1947 р.

В цьому ж році відбуваються масові акції патріотичні. Грошеві реформи і знецінення картки, єсть там значно погіршує положення місцевого представництва і ще більше поглиблює приправу в економіку упрямлеюваною верхівкою більшовицьких вельмож і паразитів. Безуспішність боротьби з українським революційно-визвольним рухом спричинює зміни в уряді УССР. Щоб приборкати Україну до рук, вислідують випробованого спеціаліста Кагановича, який «випробав» на всіх ділянках націоналістичні ухили і переводити чистку, але в боротьбі з українським визвольно-революційним рухом не має ніяких успіхів. Тому в 1948 р. керівництво більшовицької боротьби з українським самостійницько-революційним рухом перебирає у свої руки Москва.

Рік 1948 приносить посилення ворожого натиску на творення колгоспів і посилення протидії ОУН в боротьбі проти колгоспів. Щоб закріпити дальшу русифікацію, більшовики звільняють і приці українських працівників і обсаджують установи напівросійським елементом. На весну більшовики почали проводити підступну акцію вивозу української молоді під претекстом запису на курси підвищення кваліфікації - ФЗНП - яку ОУН основно підтримує своєю протидією. Боротьба проти космополіту, в особливо проти колгоспів, набирає і кожним місяцем більше загостренні форми. Ведучи що першу боротьбу, революційне підпілля не забуває про поширення фронту поневолених народів і наприкінці літа 1948 р. висилає з тією метою

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Л И С Т О П А Д

1. 11. 1918 р. - Збройний зріп у Львові і створення Західно-Української Народної Республіки.

4. 11. 1948 р. - апав Крайовий Провідник ОУН ЛК - Зимонов Терашкоєвич - Федір.

9. 11. 1948 р. - згинув Виконувачи Обов'язки Референта СВ при Проводі ОУН в Україні - Дикон - Дмитро.

9. 11. 1948 р. - згинув Референт СВ при Проводі ОУН ПК - Прокопів - Степан.

15. 11. 1918 р. - велике повстання українського народу під проводом Симона Петлюри проти німецько-російської політики в Україні.

15. 11. 1944 р. - гине в бою з більшовицькими командир Старишніков Школи УПА - Олені - маюч Поліовий-Поль, нагороджений Золотим Хрестом Воїниці Заслуги.

20-22. 11. 1943 р. - Відбулась в Україні на території УПА 1-ша Конференція Повисолених Народів Східної Європи і Азії, що дала початок Антибільшовицькому Вільковій Народів (АВН).

21. 11. 1921 р. - Другий Зимовий Похід ген. Тютюнника, що закінчується розстрілом 359 повстанців під БАЗАРОВ.

30. 11. 1932 р. - гине в бою з більшовицькими Старик і Березицький.

В листопаді 1950 р. згинув у бою з більшовицькими під час облоги кривки Осип Дукан (псев. О. Горноштан) - член Проводу ОУН на Українських Землях революційно-визвольний рух.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ І РЕД. ПРИМІТКА

В № 10 (62) с. 4, 1952 р. В.Ш. в статті Я. Стецька «Успіхи фронту з помоччю Батьківщини» в статті 4-тій, ряд 26, шпальта, 26 рядок є: Ми боремося з соціалістичним поневоленням всіх поневолених народів... і т. д. А має бути: Ми боремося з націоналістичним поневоленням всіх поневолених народів... Шан. Автор і Читачів перепрошуємо за це друкарське перекручення.

В цьому самому числі в статті М. Ломачького п. 2 «Ще про московський більшовизм» делькі твердження автора, в особливо сутєсті, що московський державний лад, режим і система, в своїй суті й формі, з Марксом і його наукою нічого спільного не мали і не мають - є дискусійні. Редакція В.Ш. зустріпає протилежну думку, до цієї теми ще повернемо в одному з наших чисел «В.Ш.».

пропагандистський рейд на етнографічні землі Румунії.

Цей побіжний перегляд революційної боротьби ОУН має неповний образ, зроблений за той час роботи. Але в цього досить, щоб ствердити, що ОУН стала основою в суверенною силою послідовної і неухильної боротьби українського народу за його національно-державне і соціальне визволення.

Український народ на Рідних Землях, обсаджений довкола ОУН, УПА і УГВР, безперервно продовжує свою визвольну боротьбу проти московсько-більшовицьких окупантів. Це дає нам заперуку, що у вирішальний момент революційно-визвольної боротьби українського народу увінчається повною перемогою: здобуття Української Самостійної Соборної Держави.

д. Токаржевський Карашевич

ВІЙСЬКО ЗАПОРІЗЬКЕ НИЗОВЕ

ІСТОРІЯ І ЛЕГЕНДА

Походження Козацтва та його найбільш характерного впливу - Запорізької Січі так, як і само слово «козак», не перестали досьогодні бути предметами дискусії і полеміки між істориками Сходу Європи. Навіть українські історики, засудивши чужого, особливо російського історіографію, досі не потрапили відійняти власного значення терміну «козак» і «Січ» та не спростували на те, щоб належно висвітлити ті історичні явища, яких вони є окресленням. Тому цього дивного, що зміст цих слів приймається сучасними українцями в цілком невідповідний собі та що затіраються в пам'яті традиції, в'язані з Вісьською Запорізьким.

«Козацтво - це явище дуже цікаве, але надзвичайно складне» - каже М.Грушевський (Нил. Іст. Нар. Нар. Спб., 1913 р., ст.153). Це цілком слушне зауваження являється якби мотом до величезної комплікаційної праці («Історія України-Руси», т.VII), який наведені різноманітні погляди на походження козацтва та подана його історія до XVII-го віку.

В українській історичній літературі не знаходимо цього нового на цю тему. Появилися лише числені перекази всього того, що сказав і зібрав М. Грушевський.

Натомість, у писаних по-російськи творах хазяського історика ген. Викадорова знаходимо який елемент, але це лише погляд на непереринне дурняння національного свства, що носить назву «козак».

В X-му віці, як відомо з наших літописів, з творів візантійського імператора Константина Багрянородного (про що згадують М. Грушевський, І.Дорошенко та інші) існував у складі хозарської держави 1) народ відомий під назвою касогів чи казахів, який жив над Азіатським морем у підніжжі Кавказьких гір і якого земля називається Казахією або Присахеною. Народ цей, предположительно тюркського походження, знаходився у постійних стосунках із сусідніми сусідами: скитами, готами, антами, аланами, роксоланами і русами та в залежності від часу і від того чи сам собі давав яку назву і отримувал її від якого сусіда. Був відомий ще під іменами: кабарів, турків, саків, ясів, черкасів, осаків, чихів, чихів, чорних клубоків, а навіть як уважають сучасні донські історики бродників, креченів і берладників. Це річ звичайна. Ми, наприклад, називаємо іменами тих що колись звалися принами, а сьогодні називаються дойчанцями: називаємо угорцями тих, яких поляки і деякі називають венграми, а які самі себе називають мадярами. До нас самих прикладають назви, що стосуються лише археологічними пам'ятками - роми, тринів, рутенів чи маторів тоді, коли ми самі себе називаємо українцями.

На протязі довгих віків від часу виникнення перших народів (У в.) аж до VIII-го віку вся площа від Дунаю до Каспійського моря була територією постійних, масових флюктуацій населення. Навіть згодом, майже до кінця XVII-го ст. велика її частина, дуже різко заселена і відомі під назвою «лике поле» 2) була степом, де кочували татарські племена зі своїми стадими. На цій території постійно поновлялися нові форми різноманітного суспільства розпорошували і розпоршували дотеперішні племена, які рятувалися відходив на північ до великих і щільне населених.

Цей стан постійної війни та переміщення людей на місце вигнання на території запорізької сьогодні українців і донських козаків спеціальну категорію людей авантюристичної вла-

чі, яких наші літописи називають «бродниками». Хоч у двох західних архівальних пам'ятках з XIII-го віку (листи папіри Григора IX-го з 1237 р. і Белі IX-го, короля угорського з 1254 р.) згадуються «країна Бродник і народ бродницький», якого територія тягнеться від кордонів Угорщини до Кавказу, не слід уважати бродників за окрему національну формацію. Бродники по расовому своєму складі були мішаниною і в значній мірі слов'янами з сьогоднішніх українських земель та тих, що відомі нам сьогодні, як території козацької 3). Аналогічні явища зустрічаємо в Середніх Віках у всіх краях Європи і, між іншим, знамениті норманські вікінги не були нічим іншим, як вождями таких же самих скандинавських бродників, відомих у нас та в Царгороді варяги. Для окреслення цього самого поняття в тюркських мовах знаходимо термін «козак».

Слово це по збереженому з 1303 р. словнику полонезької мови «Куманський Кодекс», що знаходиться у Венеції в бібліотеці Собору Св. Марка, означає сторожа, вартильника і, як звернувши на це увагу відомий Дюфрен Дюканж, відповідає французькому поняттю «сторожі» (див. М. Грушевський, т. VII, ст. 74) 4). У словнику Радлова («Нарис Словника тюркських мов») слово «козак» означає вільного, від нікого незалежного воляка, щось подібного до німецького «лицаря-розбійника» або французького «блудного лицаря». У половців XIII-го віку назва ця прикладається до передової сторожі, найдаля висушеної від табору варти, а в татарів 5) вона означає воляка вільного відділу, який-тої категорії тодішньої військової та станової ієрархії (В. Микитин: Козацтво - «Словник Брокгауза і Ефрона», т. 30, ст. 581).

Дуже можливо, що назва ця походить від назви згаданого вище народу, але ясна, що з часом стала вона окресленням певної військової професії, тобто назвою, що прикладалася до членів окремих військових організацій. Оборонні теорії про існування до сьогодні окремого козацького народу, як, наприклад, ген. І. Ф. Викадоров, приводить, як аргумент те, що козак існував на Кавказькому підгір'ю, та в Дніпрі, в Криму, біля Рязані та Курська, над Дніпром, а навіть у Галичині 6). Але це являється доводити, що ті всі вільні козаки: кавказькі, татарські, кримські, російські і українські не були в той час однієї національності, навіть одної раси, а лише лицарями взаємодіючої життя, людської одної військової професії та подібної формації.

Аналогічний приклад маємо зі словом «шайшар», яке з назви мешканців країни, що на протязі віків постачала іншим великі контингенти сторожевого, особливо відважного, стійкого і вірного військовому роду без якого не обходився майже ні один король-царський двір Західної Європи, аж до кінця XVII-го століття було окресленням спеціального роду війська Вірним шайшарам Людника XVI-го померлою під час революції, поставлено в Люцерні пам'ятник. Досі у Ватикані ще можемо бачити почесну шайшарську варту папи, яка зберегла своїм членимши одностороні з XVI-го століття. Сьогодні шайшарів називають церковними сторожами або вартарів міських домів.

Подібні гадекуди еволюції пройшли сьогодні військові термини: гузар, улан, драбант та подібні, які з окреслення вільної людини, напів лицаря, напів розбійника або сторожа гірських проходів стали назвою вільних суспільно-військових груп чи відділів у різних національних арміях 7).

Козаком початково в нас називали вільного лицаря, потім члена певних військових організацій,

які розсипалися по цілому північному побережжі Чорного моря, врешті, приєднувалися польсько-татарському війську та великого полка української армії 3).

Згадані козацькі організації в залежності від обставин, умовили доповнення та зміни суцільного населення чинили свій характер. Так, напри. підомі аж до останніх часів Козацької Віфської, Донецької, Кубанської, Терської та інші, витворили з себе напівавтономні військові республіки, в яких, помітно традиції про численну домішку російського елементу пробуджується навіть своя національна свідомість. Російська царська держава перетворила була донську козацьку організацію в службне населення певної території і на частину царської армії. А коли творила нові козацькі віфські, то мала на увазі лише їх військову вартість, не цікавлячись збереженням будь-яких специфічно козацьких традицій.

Перша автентична, документальна згадка про якусь козацьку організацію сягає до XIV-го віку і зв'язана з генуезькими колоніями в Криму 4). Генуезькі пам'ятки в Криму та архівні джерела згадують про козаків у 1303 р. а потім у 1308 р. Про угоду з козаками говориться під 1400 р. в актах генуезької колоніальної управи.

Венецієць Джосифат Барбаро 5), що шіснадцять років жив в Азові, згадує про козаків над Доном у 1436 р. а в 1449 р. генуезці складають спеціальний статут для тих козаків, що організовано знаходяться в їх колоніях в Криму.

Коли турки завоювали Крим і татарське Кінчацьке ханство стало васалом султана, якого влада, припавши номінально, розтягалася на все чорноморське побережжя, козаки з Криму ліквідувавши свою автономію, з'явилися в організованій формі над Дніпром і на Доноу, біля Азова та подальше до долин московської держави. Про це згадується в російській історіографії і на це вказує і перша праця вже цитована Канала, яка, згадуючи про знесення осоружного ім Отоманської імперії, вказує на воєнізацію козаків в Північному Криму до їх завоювання і стало пристановищем. Ті козаки затрималися і ще перебували під владою козаків 10).

Поміляється згаданим вище донський історик Бикаров коли, згадуючи про козаків з татарів і турецьких службі, уявляє їх за того, що в розішканих дали початок запорізькому, а згодом донському війську. Коли польський історик Я. Длугош говорить про козаків у татар в 1469 р. то треба мати на увазі не козацьку організацію а певного типу військо. Те саме мусило бути в татарських і турецьких військах, у яких, зрештою, про козаків не згадується після XV-го ст., коли номінально запорізьке козацтво набрав розголосу. Коли турки в 1475 р. забили Матрею на таманському півострові, то тамошніні князі подалися до козаків. (Останній з Гізолюфа номінально устип уритувався з горесткою своїх співгромадян і, тікаючи від татарів зумів перейти на територію козаків 11). Отже це ясно доводить, що існували десь організовані козаки, які могли дати йому захист або помогти до повороту. А це підтверджує існування таких козаків яких зазначили, зазначили чи метою була боротьба з татарами і турками на українському півдні та на всій тій степовій території, що була підомою під назвою «Дике поле» («Дикий степ»). Перебуваючи у постійній боротьбі з татарськими ордами, які старалися поширити територію своїх павосових, козаки на західній частині української землі видаються більше виразно військовими громадами. Польські письменники літписець Стриковський (стор 19) 12) згадує про козаків на Поділлі вже за часів князя Коріятовича тобто в XIV-му столітті, літписець Бельський говорить про них з нагоди перемоги польського короля Яна Олибраха над татарами під Кошином 1489 р. та його походу 1497 р. на Буковину. У тому часі якісь козаки під проводом Мухи перебували в Галичині

(1491 р.) вже як постанці проти польського панування, а в листах кримського хана до польського короля (1492 р.) і скаргах татарських послів (1502 р.) знаходимо згадки про якихось «київських козаків», що були захоплені і пограбували Тугини та Очаків і щороку нападвали на татар. Трохи пізніше писав московський князь Іван III-тій (1505 р.) до кримського хана, що «оті козаки на поле страху великий» (Д-р С. Федоров: «Краткий очерк истории Козачества», Календарь, Алямаха, Прага 1930, 1132. Воляго Козачество).

Всі такі вістки стверджують, що вже в XV-му столітті термін козак уживався для окреслення такого християнського лицаря, що боровся з невірними і гнобителями та що на українських землях існували вже якісь козацькі організації, які по-лядалися завжди у зв'язку з боротьбою з «бусурманами», захистом пригноблених або степовою до-бичою 13).

Як зазначено вище, існування такого типу воїнів було явищем загальним у Середньовічній Європі. Появлення і воєнізація населення ісламу витворило необхідність захисту, викликало всі християнські походи XI, XII і XIII віків та численні війни звільненої під Марсрі Еспанії в 1470 р. до обороного в 1683 р. Відні. Християнські походи стали каналізаторами лицарського ентузіазму, стали тим практичним вартатом при якому всі засади християнського лицарства могли бути примінені і віділені в життя, а потім постійні війни творили не тільки професійну (чи корпоративну) організацію лицарства, але і спеціалізовані угруповання для боротьби з невірними. На Європейському Сході боротьба з коконом степом з ріднотасою боротьбою з бусурманами і тріпас білих ставила діяльність козаків у зв'язку з західом та з півноччю. Поступове збільшення численності військ та поява постійних державних армій корпоративних соціальних стосунків та привнесла різницю політичних революційних змін в організації, поступове заміщення вільного лицарства лицарським класом чи шляхетським станом татарів, так само як і в нас на Україні.

Коли під час християнських походів життя підказало європейським лицарським Орденам, тобто зазначеним, створено дисципліною і статутарним ладом братів, чинів, у яких кожний член складав присягу і віддавав себе неподільно прийняти на себе зобов'язаннями, то постійна боротьба, постійне стремління до певної, певного порядку, мсти та хитості війни, звільнення батьківщини чи оборона її потонаних прав) витворило необхідність існування тих організацій і шукаючи наслідування їх. З бігом часу обставини змінюються, більшість лицарсько-чернечих орденів зникає і залишаються лише ті, які доказали свою життєздатність своїм похитним відданням принципів на себе розі і підняттями доріг для виконання своїх завдань.

II

Слушно каже М. Грушевський («Історія України-Руси», XII, ст. 74) що мусимо відрізнити Козаччину, як побутове явище і як певну організовану суспільну верству, правну-суспільний інститут, але одночасно не слід нам застережувати себе і шми поглядами. Не слід нам бачити в Козаччині лише суспільну верству так, як подекуди козаками можна було назвати одну із суспільних верств у Гетьманщині XVII і XVIII століть, або так, як сьогодні називають козаками воїнів чи громадян Донської чи Кубанської Республіки. Називаючи істориками цих демократичних наставлення диктаторів цілу низку фальшивих поглядів на козаків та на їх походження. Шукаючи в староруських громадах та в їх вічевоу устрою

9) A Canale: "Della Crimea", p. 146, 147, 149-269, 443. Liber juris reipublicae Genuensium. Archivio di San Giorgio - Ufficio di Gazaria.

Генуезький архів має багато матеріалів до історії нашого чорноморського побережжя, які, хоч були вже не раз студійовані та використані, зберігають ще багато цінних і не досліджованих відомостей.

10) Посадат Барбаро, пенетилієць уродж. 1413 а помер 1494 р.) промешкав шістнадцять років (1436-1452) в Криму і на Кавказі. Залишив з того часу листи і звіти з своїх подорожей надруковані: A Manuzio. Viaggi, 1543, 1545. Потім був пенетилієським послом у Персію, а, врешті - членом найвищої державної ради. Про нього і надзвичайно цікаві оповіді наших країв можна прочитати в N. di Lenna: "Giosaphat Barbaro" (Nuovo Archivio Veneto XXVIII, 1914).

11) "Mal tollerando il incompatibile giogo ottomano, secondo l'antico loro costume trovarono solinga e sicura stanza fra le città e le frontiere della Russia e colà stettero e durano ancora - col nome di Cosacchi".

12) L'ultimo dei Ghisolfi fece pero in tempo a mettersi in salvo con un nucleo dei suoi concittadini e sfuggendo alle insidie dei Tartari pote passare in territorio dei Cosacchi". C. Manfroni: I Colonizzatori italiani. V. II p. 156

13) Матей Стринковський, польський літописець, народж. 1547, а помер після 1582 р., автор "Kroniki" (1582 р.) в якій описує Україну і свою подорож до Туреччини в 1547 р.

14) Християнські народи в постійній боротьбі з воюючим ісламом на Сході Європи теж не могли не сказати слово козак, та в козацьку організацію на островах Дніпрового Нізу.

15) Звернув уже на це увагу П. Ковалюк як перше дорожче наставлення до запорізької організації. Заперечують цьому В. Антонович і М. Грушевський, не говорлячи вже про всіх роєвських і польських істориків, які намагалися завадити повстанню, хоча, що Запоріжжя, це було знов і скільки разів з різних розбіжників, варколив, а в історичній справі - з безмірною здобичиників, риболов і погонь.

16) Звертаємо увагу на важке тут слова "regard", яке цілкоміто відповідає латинському "ordo" французькому - "ordre" і означає в цьому випадку "статутарний лад" чини "орден".

17) В значенні - національний.

18) М. Грушевський. Культурно-Національний Рух на Україні в XVI-XVII вв. друге видання 1915 р. ст. 189-190.

19) Л. Олексієвич. Значення Військового Товариства в Україні Гетьманщині XVII і XVIII вв. (1948, стор. 160-161). З 1763 р. утворено в Україні (Лівобережжя) шляхетські суди. Нова шляхта, яка є переважний більшості випадків шикних доказів на со- шляхетне походження подати не може, це примушувало зв'язати на фікційну буніт до шляхетської права давня мало все козацьке військо, а вже в козацькому війську служили їхні діди і прадіди - славне лицарство - шляхетство, якого ніби визнавали і польська держава. Отже і козаки судяться в станових судах нової шляхти.

Проф. Л. Олексієвич не помічав, що це сталося лише в 1763 році після великої обмежені української автономії, напередодні її шляхетного скасування. Перед тим було козацький суди сотенні, полкові і генеральні при гетьмані, були теж становими, бо були козацькі шляхетські на польський зразок. При введенні нової роєвської термінології, в стан "дворянства" вишшли, розуміючи крім генеральних і полкових старшини, в якіх усі належали до давніх козацьких родів, т. зв. військо, бунчукове і значкове товариство.

В І. Полетика, маршалок шляхти рименського повіту в XVIII в. каже "бунчукові, нішкові і значкові товариші складали, так би мовити, окремий у малоросійським війську лицарський стан". Перші

з займали місця різні сотників, другі - негалицькі шляхетські, а треті складали найнижчу категорію українських "благородних", "шляхетних" людей.

19) В. Доманицький: Козацьчина на переході XVI-XVII вв. (1591-1603), Зап. НТШ, т. 60, кн. IV, - 1904 р., стор. 258.

Чималу роль в історії розвитку і зміненні Козацьчини відіграв самий польський уряд. Потребували послуги козаків, найбільш у боротьбі з "бурсенієм" і взагалі для оборони краю, ніби уже в першій чверті XVI ст. (1524) робити спробу організувати з них регулярний корпус.

Важкими думками польських державних діячів використати незалежний під польської держави створену і організовану Січ Запорізьку, пришло до формування при старостях відділів пограничної сторожі, названих "козацькими", бо до них набірали добровольців на Запоріжжя або вони складалися на зразок козацьких куренів з козакуючих українців.

Дучи далі, ці самі польські організатори, наприклад Юрій Язловецький (1575) - старіються включити Військо Запорізьке Нізоне - в польську військову організацію, підпорядкувати загальному командуванню гетьмана великого коронного і перетворити з незалежного Ордену, який воно було, на низку окремих, розкинутих по цілій прикордонній смузі службових відділів.

Беруться вони до цього може з великим захопленням і натуральною симпатією до запоріжців, але дуже невдало. Поміняється з того, що не визнається окремої січової організації, а всіх козаків укладається за відділами Республіки. Не відповідало це дійсності, бо були там чужинці, які з Польщею і Литвою нічого спільного не мали. Потім пробують перекрутити ціле Військо Запорізьке до тих новостворених відділів які прибирають назву "запорізьких" і на цьому ґрунті постають перші конфлікти, бо нікому польська влада не могла проклясти жодного з етнічного підрахунку, ані ближче докрити приналежність "козаків".

Врешті ці дії віддали державній польській влади, настільки не підлягали ні зовсім і самі віддали про війну татарами, воювалими чи турками, треба чи кримським купцям, шурували татарські лавки, або переплачували море, щоб пилити кримську Кафу чи давнянську Синопу. В грамоті з 1541 р. король Жигимонт І Старий суворо наказує старості, князів Андрієві Синюшківі-Коширському, стежити, щоб козаки не нападали на татарські улуси. Але ніщо на це жодної уваги не звертає.

Тому то врешті тіж польські "протектори" і реформатори Запоріжжя старіються, як, наприклад, відомий Станіслав Жолкевський в 1617 р. обмежити запоріжців і територіально і кількісно, про що згадують січовою конституція 1618 р. і урядові накази.

Перша частина, тобто обмеження Війська Запорізького в окресленій території (т. зв. "польностей") була цілкоміто по лінії військової неможливість визнавати його менше державною незалежністю, але друга частина була для запоріжців цілком неприйнятною.

З другого боку, коли польські держави треба було військо на тодішній війні з Швецією, Московією і Туреччиною то замикалося очі на нехтування всіх постанов і реалізації, що кількості козаків була значно більшою, як було "дозволено". Не звертаючи уваги на те, чи на ліній веде козаків той призначений "старшини", а коли це був розумний полководець, як, наприклад, Сагайдачний, то затверджувався його, хоч він був на Січ обраний гетьманом. Коли згадати, що під Москву Сагайдачний привів 20.000 війська, а під Хотин 40.000 козаків, що при тодішньому двомільйонному населенні України було великою армією, можна зрозуміти повільний уступки.

Польська війшувати в козацькі справи була тільки втиснути Січ і цілу січову організацію в січ військові рамки шикливали роздаючи повстанню.

Хопині п'ять оціляли вони свою нахлядку з усіх боків. Загадали в середині, але прозвучити нічого не могли, бо, очевидно, не згадали німецької мови. Нарешті, після довгого мовчання та тих поглядів у віні бік, старший з них запитав мене: «Що це таке?». Коли я спокійно відповів, що це є звичайний цинізм (прескуранти) одної німецької фірми, то вони всі три розгорілися ще з більшою зацікавленістю. Один з них не витримав і заважав мені: «Не ви можете дурити голову кому-сь іншому, а не нам. Знаємо ми добре ваші штучки».

Я поспробував розгоріти книжку і показати зміст, але це зробило цілком протилежне пражня, як я сподівався, та ще більше переконало їх у тому, що вони знайшли надзвичайно цінну річ фашистського змісту. Трудно уявити собі радість, якою горіли їхні обличчя, коли почли знайшли ще цілу купу прескурантив тої самої фірми, тільки з інших галузей, але з такими самими значками. Бачучи такий їхній настрій, я і не пробував їх переконувати, бо мені було цілком зрозуміло, що з цього нічого не вийде. Вони були так захоплені своєю нахлядкою, що не звертали ніякої уваги на мене, мою дружину та робітницю, що стояли тут коло них. Час від часу кидали мені тільки блискавичні залесні погляди. Сусід авторитетно заявив, що все те фашистська література, на яку треба звернути особливу увагу. Всі прескуранти з такими значками були відкладені окремо. Находили вони ще інші прескуранти, але ті не викликали в них чомусь підозріння, мабуть тому, що вони не мали тих значків. Було ще багато книжок на чужих мовах, але вони теж не викликали підозріння. Сусід, як «завваж», спокійно клав їх на місце, не розуміючи змісту, так само, як і в попередні. Так затягувалася справа з переліркою книжок до дев'ятої години ранку. Потім прийшла черга на кредиторів, яких у мене було теж досить. Вони викликали мені менше підозріння, як книжки. Їх огляд був дуже детальний. Всі кредиторки, що мали штампки фірми, проекти організації та заводів, відклали набік, як таємний матеріал, узявши його з їх шпигунської шкатулки. Я пробував довести, що всі ці кредиторки, потрібні мені в моїй роботі та що я їх дістаю цілком офіційним шляхом, але це було також марно витрата часу. Мої докази ще більше підсилювали в їх підозріння та переконували в тому, що вони прислали надзвичайно цікаві докази моєї шпигунської роботи.

Далі прийшла черга на мій робочий стіл. Там лежали фотоскопи та листи, які надовго заанімали увагу моїх непрошених гостей. Розглядаючи фотоскопи, обов'язково питали, хто на них сфотографувався. Листів, які вилізли, була в мене ціла гора. На що їм зберігати всі ці листи? — запитав мене старший енкаведист, коли побачив листи датовані ще в 1914 р. «Щоб вам було що читати», — відповів я. Він сердито кинув листи, що був у нього в рясні набік та злізся розглядати що купу, що перед ним лежала. Багато листів було відкладено також набік. Після листів прийшла черга на меблі, постіль і т. п. Не вгадали підняти малого хворого сина з ліжка та перекинути його постіль.

Після закінчення обшуку приступили до складання протоколу. Тут знову особливу діяльність виявив сусід. Він намагався все записати, як шпигунський матеріал, з мисливської рушниці, як зброю для повстання проти радянської влади. Відносно прескурантив та кредиторів я говорив не приходилося. Перші були записані, як фашистська література, а другі, як шпигунські дані про промисловість радянського господарства. На мою думку, що я такого протоколу не підпису, мені відповіли, що мого підпису вони не потребують та що я можу тільки заявити якусьбудь свідку на неспокійні вчинки під час обшуку. Протоколи будуть підписувати під час допиту — загрозило сказати мені молодший енкаведист.

Приблизно в третій годині після полудня ми ви-

хали. Причепили мене до величезного будинку НКВД та після деяких формальностей завели в кімнату старшого енкаведиста, який опинився слідчим (лейтенантом НКВД) на призначенні Гадєцьким. Він показав мені на стілець, що стоїть між шафою та його робочим столом і сказав: Це буде наше місце.

Далі він викликав партного, доручив йому підписувати мене, а сам похлав спати, бо була приблизно п'ята година після полудня. Залишившись у кімнаті з партним, я деякий час мовчав, а потім поспробував завести розмову з партним, але з цих спроб нічого не вийшло. Партний на початку не відповідав на мої запитання, а потім загрозливо запропонував мені припинити балакаю, бо це може погано скінчитися для мене. Я замовк і так мовчки просидів до години п'ятої вечора. В будинку було цілком тихо, бо всі співробітники, крім охорони, розійшлися на перерву.

Приблизно в год 6-їмн вечора почувся кроки та голоси в коридорах. В кімнату де і сиділи ми по черзі заходили енкаведисти та різні своїми слугами, питанцями та ланками на протязі майже двох годин ображали мене, намагалися таким способом вивести мене з рівноваги ще перед початком слідства. З усіх боків сипалися вигукни: А, нового порoga народу привезли!.. Крутну рибу підняли!.. Давно, давно казали!.. Це що за морда? І т. п. Коли я запитав: «За що ви мене ображаєте? — то у відповідь почула брудну лайку з погрозами, що мені ще не те буде. Я перестав звертати увагу на всі ці образи і може через те, а може тому, що їм треба було працювати ті відповідні та образи припинилися, а незважаючи на те, що мій слідчий та порог формальний зміст та писання протоколу.

Слідчий Гадєцький став мене допитувати, що було в білоруській армії, чим є в мене брати і т. п. Він не задовольнявся, де живуть, які в мене стосунки з ними. Розпитував усе, що стосувалося моєї рідні. Далі записав усе, що стосувалося моєї рідні, а потім став допитувати відносно моєї праці та в'язні діяльності. Допит продовжувався до ранку. Залишався він не міг через те, що на кожне питання слідчий довго затримувался та обдумував мій новий відповідь. Крім того, коли йому не подобалися мої відповіді, він кричав, заявив та примушував мене тогочасними стоїти, щоб приневолювати мене давати такі відповіді, які були йому бажані. Приблизно в шестій годині ранку слідчий мене відіслав до підназу будинку. Проштовпав кімнату коменданту, я опинився серед великої кількості в'язнів (сбб 40), які стояли, сиділи або лежали на підлозі. В камері майже не було обладнання.

Не встиг я оглянутися, як на мене буквально напали душ 35 в'язнів з різноманітними питаннями, доводячи, що я щопрогуля в'язні з воли. Я не встигав відповідати, бо питання сипалися з усіх боків, наче з рогу достатку. Вони стосувалися головним чином мого зв'язаних з політичною партією по відношенню до всіх їх ухвал та національних питань. Багато питало в справі арештів та ставлення в'язнів до рідних у в'язні.

Коли я дивився на всі питання, тоді один з в'язнів, що стояв найбільше до мене став питати мене про мене персонально: хто я такий, відкалі, де працював, за що арештований? Відповідаючи, я позитивно в'язнів, який стояв за тим, який мене винищував, чомусь став підляти підморгувати та показувати мені різні незрозумілі для мене знаки в бік його співрозмовника. Не розуміючи з ким маю справу, я давав відповіді на всі питання відверто. В цей час я відчував, що мене чомусь легкоко штовхав з бік, намагалися ним теж звернути мою увагу, але на це, я не міг догадатися.

Ті розмови та різні попередження припинилися, бо в кімнату опинили черговий доглядчик і став викликати в'язнів по призначенню та наглядати в коридор, де чекали інші доглядчики та ставити в'язнів

риди. Вивішані всіх, повели нас довгим коридором, по боках якого був цілий ряд камер, у яких в обкопаних залізом дверима теж перебували люди.

Нас підвели до винтажного авто на подвір'ю, на якому була збудована з дощок буда, пристосована до перевезки в'язнів. Це авто звалось «коломбіна». Початку вкпили до перших трьох маленьких камер три в'язні, які були призначені сюди раніш від нас. Ми їх не бачили лише дорогою відчували, що з ними трьома окремими дверима сидить також людина. Реанту всіх нас напхали у велику кабінку, не зрештешуючи, можна б сказати, як оселедців у вагону.

З початку на лави натиснули стільки людей, скільки лиш було можливо, потім тим, що вже сиділи на лавках, посадили на коліна по одному або дві в'язні, а далі стали саджати і на підлогу, а коли не стало вже місця сісти той мусів стояти, зігнувшись у три поглибллі, бо випростуватися, хоч і найменшому, в тілі в'язників буди неможливо.

Коли зачинили двері і авто рушило, відразу відчув брак повітря і дихати поступово ставало важче. Буда ця не мала ніякої вентиляції, крім дірок у даху, забитої товстою бляхою, в якій було наліто цвяхом з 50 дірок. Це й була вся вентиляція. Ізали ми майже 15 хвилин. Привезли нас у двір величезної тюрми міста Дніпропетровська, що місцеві називали Чечетинський вулиці під ч. 101.

Коли відчинили двері, на нас ударило свіжже повітря і ми прийшли до себе, бо від той задухи, що була в середині цієї буди, аж голова моровилася. Випустили нас з коломбіни, поставили вому в рід. Повели нас у будинок по сходах доверху і ввели в велику кімнату з різними перегородками. Тут тюрмна адміністрація почала приймати в'язнів.

Раніш перш ніж в'язнів, які вже давно були заарештовані, привели залізули до оформлення і реєстрації в камерній тюрмі. Перших в'язнів зараз же відпустили та повели, а мене і ще двох, теж інших, залишили в тій самій кімнаті та сказали дочекатися.

Довелось довго чекати, а за цей час до цієї самої кімнати привели групу підлітків, років 12-15. Це були обрані і замурані, з нахилом до дрібної градежі, зодичники. Вони розійшлися по кімнаті і стали шасторити по всіх кутах. Один з них, років 12-ти, з'ясував до мене: «Піхач, дай закурити». «Хіба ж ти, такий малий, куриш?» - зажав я. «Ого!» - відповів він, - вже п'ять років я курю! Але я не маю чим його пошастувати і він пішов до других.

Сидіти не було на чому, хіба на підлозі, і я почав помаленьку ходити по кімнаті, щоб не стояти в місці. Розглядаючись, звернув я увагу, що на стінах з багатьох різних написів. Я почав їх читати. Були це різні звернення в'язнів до своїх приятелів в інших. Попадалися також такі лайки на адресу сидітих та тюрмної адміністрації. Були також різні написи поетичного характеру та деякі виступні філософії і мудрості. Ось наприклад, один з них:

«Дурень той від мни і до віку,
хто думає тюрмною виправити чоловіка».

Інший напис був такий:

«Не сумуй, хто входить
Не радий, хто виходить
Хто не був, той буде
Хто був, той не забуде».

Дальш досіди я мусів працювати, бо на нас вийшли три доглядачі з тюрмною вартою і ввели нас в окрему кімнату та стали порозділяти обшук. Ця процедура тягнулася до тих дощів. Доглядач раніш переглянув речі наших з мене було вистежало. Потім сказав мені роздягтися. Передягнувши дуже уважно нас вистежили іні відбрали з нас підлітків, на яких були метаски частини

М. Босслан

ОСІНЬ

Ти - неначе храм у Страсний вечір:
Печаллю золото горить,
Тужливі спільні молодечі
Співає сонніша блакити.

В лісі, поля, в цімі яруги
Палляла щедро тут ти.
О, хай в післях пливне ця туга
Назустріч суріам золотим!

(Із збірки «Непокірні слова»)

(метал був рішуче заборонений). Далі наказав мені роздягнутися, скинути все, що на мені було, та переглянувши усіх білизну і одяг, обшукав усі шани, кишені та взагалі все, що на його думку викликало підозріння.

Скінчивши процедуру обшуку та забравши від мене все те, що в'язневі заборонялося при собі держати, він склав усе в мій саквож та передав на схованку, а мене повів до одного в'язниці. Це мене заарештували. Доглядач наказав мені йти за ним і поїхати у будинок. На коридорі інших чергового доглядача і передав йому якусь записку. Прочитавши її, вони вбодох завели мене до камери ч. 6 та вкпили туди, замикнули за мною двері.

Я опинився в камері, яка мала площу 15-20 кв. метрів. Було в ній одиницять вузеньких ліжок, невеличкі стіл та щось на зразок мисника. В'язниці було 18 а в вже був 19-тим. Як виявилось, то в тій камері були переважно залізничники. Тут треба згадати, що існувало окремо т. зв. «залізничне НКВД», тобто залізничний відділ. Це «залізничне (транспортне) НКВД» раніш, ще в 1937 р. містилося в загальному будинку обласного НКВД, а від 1938 р. мало вже окремий будинок.

Через те, що залізничники не саме «залізничне НКВД» старалися тримати окремо, воно мало свої камери в тюрмі, де перебувати в більшості залізничники. Траплялося одначе, рідко, що до тих камер надходили і інших в'язнів.

Тут теж зараз же постали питання: Хто?, відкиль?, коли заарештований?, які повинні як у дверях почувти голос доглядача. «Хто на літеру «О»?». Виявилось, що крім мене, більш нікого не ма. Наглядач наказав мені вийти, але без речей, на допит.

Я вийшов в коридорі забрав мене інший доглядач і повів того самою дорогою, якою мене вели до камери приблизно годину перед тим. Привів мене до той самої кімнати, в якій я був тоді як мене привели до тюрми. Тут була деяка кількість в'язнів без речей які теж були викликали на допит. В'язнів приводили до мене біліше. З'явившись доглядачі, які перевіряли в'язнів по списку, викликаючи кожного, вказували в зато, уже в ніше, і повели до НКВД на допит. Це інше авто мало назву «чорний ворон». Подібно, як і коломбіна, мало побудовану буди, але більш розширеною. Коли нас вели до «чорного ворона» прихвата коломбіна теж забрати в'язнів на допит. Ми поехали.

До будинку НКВД привели ми з яких 15 хвилин. Тут нас привели в ту саму залу, в якій я був з ними коли мене привели з допиту. Деякі в'язні узяли з собою чим швидше тягати на підлогу, але я не розумів причини такого поведінки. Незабаром привели теж тих в'язнів, які їхали «коломбіною». Тут я і довідався про назву цієї кімнати. Один в'язні вказав: «Брекальня», з други «вокалом». В тюрмі кімнати, в які приводили в'язнів з камер для допиту мали теж такі самі назви: «Брекальня» або «вокал». Майже через годину почали викликати в'язнів до слідчих на допит.

(Продовження буде)

П. КІЗКО

ЗА ВСІХ ЗНЕДОЛЕНИХ

(Другок з недрукованої повісті «Устим Безрідний»)

Від Кротова Максим попрощався до Наталії Іванівни. Він ще виразно не знав, як, з чого розпочати розмову з нею, коли туди прийде, але одне для нього було ясно: треба починати гуртувати всіх антибольшевицьких, зібрати їх до спілки, закласти підпільну антибольшевицьку, антимосковську сітку та розпочинати активнішу працю в боротьбі з окупантом України.

Устим не мав ніякого сумніву, що до таких людей належала і Наталія Іванівна. Тому зникнення Савелія Гачка, на його думку, лише облекшило б Устимові працю, хоча буже тому, що створено доволі останніх подій ситуація дозволяла йому зробити кімнату Наталії Іванівни центром підпілья.

Наталія Іванівна, немов би на відадь, відгадувала Устимові думки Зрештою, останні події, таємницю якої знали лише Наталія Іванівна, давали їй багато до думання та певних висновків. Саме тому вона так одверто, прямо й широко прийняла Устима в себе в хаті.

«Устиме!» — сказала Наталія Іванівна трохи з помітним хвилюванням, але затримуючи ринкова: «можливо, так судилося, а може наші шляхи ведуть нас разом... Я тільки тобі мушу сказати все, що тут сталося».

Надворі вже стемніло, коли шла ця розмова і Наталія Іванівна засвітила в кімнаті світло та закрила вікна фіранками. Потім перейшла з Устимом до другої меншої кімнати, і попросила його сісти біля себе. Вони так дивилися на Устима, що й не здавалося ніби в глибині Почея захищена вчорашня, по яку він прийшов у Зборівку. А крім того, скільки краси, тепла і широти було в тому пейзажі! Устим, що досі називав Наталію Іванівну «Внучко», взяв її за руку, легко стиснув і сказав:

«Наталіє Іванівно! Перед тим, як ви мені даєте розповідати, дозвольте вас називати не Наталією Іванівною, а просто — Наталіє!»

Добре, будь ласка! Я сама хотіла запропонувати тобі, Устиме, звертатися до мене на ти... а не ти! Добре. Бачиш, я вже самочинно звертатися до тебе — ти! Бо так ближче, рідніше. О, Устиме! Ти маю змисл наше життя!

В тих словах Наталії не було ані скарги, ані жалю. Вона лише хотіла сказати всю правду людині, який вона довіряє, якою вона дорожить і за яку вона пішла на такий ризик...

«Ти не знаєш правдивої історії зникнення Сапогова і Савелія, правда?» — дивлячись далі прямо в очі Устимові, запитала Наталія. — То слухай, я тобі все розкажу».

«Я сам хотів про те з тобою говорити, Наталіє! І тому з великим задоволенням слухатиму. Кажіть! Наталіє, злегка прихилившись плечем до Устима, відвернувши погляд у якусь невидиму точку на стіні кімнати, почала оповідати».

«Після того, як ти відійшов від нас тої пам'ятного вечора, Сапогов швидко прокинувся і почав нашіпорити по хаті. Спочатку я не розбирила, що він там робить, а потім чути, гукає він до мого чоловіка: «Савелію! Товаришу Гачок! Подімайся, бандит між нами! Я відчинила двері цієї осі кімнати і ввійшла до тієї, де ви тоді були і яли. Над Савелієм, який, уявившись, спав, стояв, немов би передляканим стривоженим Сапогов, так, ніби до будинку справді добрався якийсь бандит. Але я нічого не чула, ні розуміла в чому справа. Сапогов торкнувшись Савелія й гукнув: «Вставай, смолоч, бо пропадом усі паразі!».

«Що трапилося товаришу Сапогов — запитала я, це менше налякавшись».

«Паразити, бандити, смолочи!» — гукав далі Сапогов і Я все свою життя із прагом поюю, а враг — між нами! Вставай, товаришу!»

Паразити прокинувшись Савелія,

«Що таке?» — запитав він сплосканим

Я стояла, немов заворожена.

«Куда подівся цей бандит? Га? — розмишував руками Сапогов».

«Який бандит?»

«Устим Безрідний! Максим Решітко, чорт би його побрав! Та це повстанський бандит, бандепопський шпик, товарищу!»

Сапогов був такий лютий, що, здавалося, за того Безрідного, за тебе, значить, Устиме, обох нас із Савелієм перестріє».

Я ще більш закам'юлила. Не знаю, звідки Сапогов дійшов до такого переконання, а тільки пам'ятаю, як він сказав».

«Пригадай! Істинно кажу, що пригадав цього типу! Це ж він був у моєму штабі ніч-на-ніч зі мною. По всьому пригадав, що він, Де він тепер? Савелія очутився. Став на ноги, кинувся до спални, де мав заховані пістолі».

«Ах, ти ж поділяй — гукав і собі. — Пожди, ми тобі покажемо Устима Безрідного!»

«Можеш уявити, Устиме, — продовжувала свою оповідь, Наталія, — яке було моє положення? Я не знала, як йому наприклад, а тільки ще перед тим як ти відійшов і як вони обидва ще не спали, при тому ж, згадуючи Сапогов наткнув, що він у баратах і за допомогою повстанських зустрічався з повстанським до того ж тодішнім. Звісно, проспавшись трохи, але і це вже є ще чимось чужим твоїй образ. А потім, коли ти ввійшов, що з тобою щось негаразд сталося».

«Ні, ні, ні, де?» — з нетерпінним перебив Устим».

«Він злетів, і так пропав за Савелієм Гачком. А крім того, я дуже і все зрозуміла, що большевистки не дадуть Україні життя, ба навіть більше — вони знищать наш народ до кінця. Я вирішила стати по твоєму бачі, Устиме. Але як? Як і могла тебе захистити? Я кинулась до Савелія до спални. Не треба, Савелію! Я сама піду навздогін за ним, негідником, — кажу так на тебе, щоб врятувати якийсь тебе. Та де там! Савелія так залякалися, що не було йому жадного стриму. Мені стало ясно, що він із Сапоговим піду на пошуки і знищать тебе. Передо мною світ загойдався, наче б земля відірвалася від своєї осі і полетіла стрімголов у пропасті. Мені здавалося, що я не чула тоді себе. Я вихопила ніж і, коли Савелія кинувся за пістолом, я вбігла до нього жваво в спину. Потім я вбігла до другої хати, до Сапогова, і сказала йому, що Савелія зараз вийде, тільки пістолом відшукат. Хоч який був лютий Сапогов, а коли я до нього пригорнулася, він розім'як. Я сіла з ним на канапі, він обняв мене, і я зробила з Сапоговим те саме, що з Савелієм... Оце і вся історія, Устиме».

Наталія схилила голову. Потім звелася на ноги, стала впрям перед Устимом. Устим знісся теж

«Веди мене тепер, Устиме, куди хочеш! Я піду за тобою, друже! Ми повинні рятувати своє і інших наших друзів і подруг життя!»

«Але ж Савелій? Де дієся труп Савелія?» — запитав Устим».

«Тієї ж ночі я півволокла його і закопала в гору».

«А сліди?»

«Я все зробила, що треба. Устиме. Устим обняв Наталію і поцілував у чолі».

- Мій дорогий, підняжна подруго! Чи ж міг я схилитися, що Зборівка ось у такі часи має таку підняжницю!

- Поки жінке народ, - сказала Наталія, - дити жінка відняжницю!

- А репюці ж як? - запитав Устим.

Наталія зрозуміла його натяк.

- Репюці пагадні! Я ж мусіла щось придумати, десь таке, що підходило б до правди. Сапогова вишили вбитим, а Савелій - зник - от і треба Савелія шукати.

Устим прикинувся Наталії:

- Коли хочеш знати, я маю цю справу дослідити.

- Ти? - здивувалася Наталія.

- Так, я.

- Ти ти готовий мене видати? - зажартувала Наталія.

- Так, я маю би тебе видати, Наталіє. Але цього вогни не станеться.

- Я певна в цьому. А все ж я хотіла б про тебе більше знати, Устиме. Ми зараз повечеріємо і ти розкажеш мені. Добре?

- Добре, - погодився Устим.

Але в цей час хтось постукав у двері. Наталія відійшла до дверей.

- Хто? - запитала не без тривоги.

- Чи тут є Устим Безрідний? - почувся жіночий голос.

Наталія не знала, що робити, власне, як відповісти. Після короткого пагання вона зважилася наповісти:

- Є! Заходьте до хати.

Відповіла вона цілком інтуїтивно, не здавши собі добре справи, чи добре вона так зробила, чи ні. Але в усякому разі, мабуть, ліпше, аніж не пустити людей до хати чи відказати, що його тут немає, що могло потім викликати великі підозри. Нехай усе як є, так і буде.

Наталія відчинила двері і до кімнати увійшли жінка і молодий чоловік. Це була Уляна. Зразі її обличчя виявили велике занепокоєння й тривогу. Устим, увійшовши з другої кімнати в передню, був цікаво здивований.

- Уляно! Як ти тут опинилася? Як мене знала? - тут?

- Я вже не міста за тобою обшукала, Устиме!

Дівчина раптом залилася сльозами. Вона плакала, а дитина, схилившись на стіл і закутавшись платком лице. Наталія нічого не розуміла.

- Вибач, Наталіє! Це моя сестра - Уляна! Що з нею? Познаюся з моєю подругою!

Уляна, не відводячи голови, простягла руку.

- Я не можу, Устиме! Отак при чужій жінці кинути, як не сама своя, але мені всього цього вже багато. Я пішла тобі на допомогу, я рятувала тебе, а тепер сама...

Устимові, справді, також було всього, що сталося останнім часом і що є тепер перед ним, забагато. Як як удавав він себе ніжним, часом до неможливості розлученим, але це...

- Що ж, власне, є? Кажіть!

Це слова Устим так проказав, що і Уляна і Наталія стало страшно. Скільки сил і енергії було в його голосі!

Грицька і його батька заарештовано! Я не знаю, як тепер мені робити, що робити? Вони ж тепер скоро не вийдуть, або ніколи...

При тих словах Уляна ще більше заціпеніла.

Наталія схилилася над нею, поклала долоню на плечі, що здригалися.

- Не побивайся так, сестро! Тепер таке не одразу може. Заспокойся, любі!

- Я не можу заспокоїтись, - радше дала дорогу мову Уляна, - Я мала нареченого і любила його. Кого?

Уляна несподівано для Устима і Наталії так закрилася, що той бачив, як вона злилася, страшно плакала за її плечі.

- Я любила свого брата - Устиме! Я любила тебе, але я своєю любов'ю пожертвувала для тебе! А тепер я не маю нікого.

- Неправда, Уляно. Ти маєш і Грицьку, і мене, і багатьох інших, які стоять за тобою і які так само можуть жертвувати собою задля тебе і таких, як ти!

Ці слова Устима звучали владно й переконливо. Ні Уляна, ні Наталія, зовсім, ніколи не чули, щоб так твердо і запально говорив Устим.

- Я нічого не розумію! - сказала Наталія.

- Уляна мала нареченого за якого вилучилася вийти заміж. Тепер його заарештовано, разом із батьком, - пояснив Наталії Устим, а до Уляни звернувся. - Скажи, як це сталося?

- Коли Степан Мазута і Настя дізналися, що я готуюся вийти заміж за Грицьку заміж, вони пішли й донесли до району, що Грицько і його батько виступають проти радянської влади. Тепер їхні мати цілком розбиті. А коли я хотіла побачитися з Грицьком, мене не пустили. О, Устиме, скажи, що мені робити? Що?

Устим відчув, що вся тепер надія Уляни, і Наталії, і, може, навіть Грицьку і його старого батька Прибийдів, - лежить на його плечах, на його сумлінні і голові, на його діях. Отже питання Уляни: «Що мені робити? Що?» - заставило Устима більше, як досі, зупинитися над тим, що треба справді робити. Тим більше, Устим добре розумів і знав, що Зборівка як і вся Україна, має не одного Прибийду і не одну Уляну чи Наталію! Їх є багато, і на те він прийшов із підпілля суди, щоб стати на захист усіх знедолених своїх братів і сестер, батьків і матерів! І це він робить. Хоч як важко, майже несподівано в цих умовах вести таку роботу, але його життя присвячене своєму народові і він за нього стоятиме всіма своїми силами, здібностями і умінями.

- Ми повернемося до дому, Уляно! - сказав Устим. - А тебе, Наталіє, проситиму не казати нікому нічого ні слова про нашу розмову. Я ще вернуся до тебе! Тримайся міцно, як досі! До побачення, Наталіє!

Устим і Уляна тепло, міцно попрощалися з Наталією. На прощання Наталія пишно подивилася йому в очі, так, ніби востаннє надивляється на них, і запитала хвилююче:

- Що ж ти гадаєш робити, Устиме?

- Я рятуватиму родину Прибийдів і тебе з Уляною! - з тією ж твердістю і рішучістю відповів Устим. - Я рятуватиму всіх, хто терпить неволю України!

- О, любий, дорогий наш рятівничий! Чи справді ти зможеш це зробити? - хотіла гукнути наздогін Наталія, але Устима й Уляни вже не було, Наталія тільки чула, як їхні кроки відбивалися по східних будинках. Вона вийшла за ними й зачинила двері.

Майже до ранку тієї ночі Наталія не спала.

«Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіалізму. Ідеал державності української не може бути втиснений у вузькі межі федерації, конфедерації, тих більше автономії, ні з Росією, ні з ким би то не було.»

С. Петлюра

«Як довго немає єдиної української держави, так довго не буде порядку в Європі. Всі союзи будуть несправедливими.»

Євген Коновалець

3 парадоксів дня

СУМНІВНОЇ ВАРТОСТІ «ГУМОРА»

В одному з журналів за океаном друкується час-то «непреступний» гуморист, що виступає заєднані, як «привітний» чи «член». «Веселі Парти».

І от у липневому числі цього журналу, де «член» «Веселі Парти» блискуче продекларував свою «християнську любов» і свій «патріотизм». Пише він буцімто під адресою «міжпартійної любови», а фактично цілусь урівнює з крайовою брошурою п. з. «Про Українську Головищу Визвольну Радю». Автор цієї брошури (цилість її була передрукована в 4 і 5 ч. «В. Ш.» а також в «Гомоні України» ц. р.), оцінюючи з крайових позицій роллю українського визвольного руху - УПА, ОУН і УГВР - засуджує ті українські опортуністичні групи, які чи то за німецької окупації, чи тепер виступали і виступають проти революційно-визвольної боротьби українського народу.

«Член» «Веселі Парти» виріває цитати з цієї брошури і демонстративно робить: собі клич з них, мовляв... плескайте друзі, що дорожчому міжпартійну любов в українській нації! і т. п.

Це один із зразків емігрантської металоманії. Вистачить такому емігрантському «патріоту» прикинути позу фарисея, а вже здається йому, що це похристиянські висмикувати тих, що на Рідних Землях у безпереривній боротьбі пішуть, хоч декому й гірке, але правдиве слово. І ось такий «гуморист» шакнує пальцем... халатися, дорогі партійні, за чужі, і... чужіться... і т. п.

Наші Читачі напевне подумали вже, що це якийсь партійний пасквіль. Але ж ні! Це друкується у «Світлі» - католицькому журналі для українського народу, що виходить у Торонто (Канада). Дуже дивно, що на сторінках католицького органу, побіч поважних статей і Христової науки, друкуються такі «гумористи» «Веселі Парти». Від писанини яких робиться прикро...

«ФЕЙЛЕТОН» НА ЗАМОВЛЕННЯ...

На сторінках нашої емігрантської преси можна стрінути, крім «гумористів» «Веселі Парти», також дуже дотепних «фейлетонів».

Так в одній газеті «Замість фейлетону» є надрукований «Лист до Америки». Ось передруковуємо декільке цитат і хай Читачі заперечуть, що вони не дотепні:

Чи розумієш ти - це так, ніби до редактора цієї газети, - що для нас, українців, Америка тепер во-рог ч. 1... Наші тепер у наступі перебувають, оце недавно захопили вони Львів і минаючого три-м'яся. Совети жодних висток не перепускають, так світ про це і не знає, а ми тут знаємо... А друга колона наша захопила вже Святошин і до Києва підходить, тільки там большевики зібрани всі сили і шаленим опір чинять. А ще війська наші в обхід Харкова пішли, на Ізми, Валуйки, а з другого боку на Валки, Богодухів, Вільгород, щоб у кількості большевиків взяти.

Вачиш, як у нас справи йдуть. Скоро вже цілком-ьку перемогу над комуністами святкуватимемо. А тут чуємо, що американці хочуть нас аннексувати. Це значить на готовеньке вже хочуть прийняти, щоб смачно поїсти. А по якому це прив'язу - хочу я вас спитати. Хто їх просить?

Є тут у нас часопис «Незалежник» - він здорово виїздив отим нашим американцям підписує - всі емігранти наша має ставити чоло всім зазілгам непрошених опікунів, закинула б вони не пішли в Україну і хто б вони не були.

Ну і задів при цьому «Незалежник» - тим американцям чосу. На кінці їх бере, каже, що вони страхотливі мислители кужу не перекакалися. і так далі.

Таких і подібних «дотепів» в цьому «фейлетоні» значно більше. Все це на адресу «Незалежника», тобто «Українського Самостійника» - бо він пише, що «всі наша еміграція має ставити чоло всім зазілгам непрошених опікунів» і т. д. а рішучо протистав-ляється американським «приватним» «одноденним» емігрантським політиці.

Читачі, мабуть, подумали вже, що це «фейлетон» з якогось Гула пського бюлетеня. Але і тут поми-лились! Такі «фейлетони» друкує «Ранок» - «Орган Консервативно-Державницької Думки» в Галлфак-сі (Англія).

Редактор «Ранку» отримав, мабуть, цей «фей-летон» на замовлення.

Цікаво, чи такі «консервативно-державницькі» «фейлетони» відповідають гетьманській ідеології, чи може лише політичний орієнтації редактора «Ранку»?

ДО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ «В.Ш.» У ФРАНЦІЇ

Повідомляємо Читачів «В.Ш.» у Франції про вар-тість передплати у франках:

Річна передплата . . .	1 080 франків
Піврічна передплата . . .	540 франків
Тримісячна передплата . . .	270 франків
Ціна одного примірника . . .	90 франків

Передплату і розрахунок за отриманим дотепер чиєм В.Ш. просимо вислати нашому Представ-никові у Франції на таку адресу:

Оур Kozak
64, rue Rabelais, Lyon, 3, (Rhône)

Тому що деякі адреси наших Читачів у Франції є неточні, просимо негайно їх справити і уточнити через нашого Представника.

Адміністрація
«Визвольного Шляху»

НА ПРЕСФОНД «ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ»

З нагоди свята Покрови і свята УПА, улаштова-ного відділом СУВ-у в Сінтінамі, на пресфонд «В.Ш.» склали пожертви: П. Яснювський - 10 ш., П. Преснер - 5 ш.; Т. Кінаш - 4 ш., Гринчук - 3 ш. 6 п., по 3 ш. - В. Кінашук, П. Поснік, А. Ничипір, Т. Бо-мак, С. Плесак; по 2 ш. 6 п. - П. Чорний, І. Гіатюк, В. Кораль, С. Крупа, С. Криворучко, П. Грабовсь-кий, Д. Шпур, П. Захаревич; по 2 ш. - П. Колесник, А. Качмарський, Ю. Павлюк

Пан Федорак з Порт Алес, Канада, жертвував на пресфонд «В.Ш.» - 5 дол.

Вели жертвували - дружини і шира подяка.

На листа Т-ва «Просвіта» у Парагваї з за-лком про «допомогу місцевій українській громаді друкуванням українським словом, відгукнувшись пер-шим «Прийте!» і передплатив для українців у Парагваї на 1 рік «Український Самостійник» і «Визвольний Шлях».

Жертвенність невідомого нам «Прийте!» ми до-рема підкреслимо, бо це вже не в перше ми отримали від нього пожертви на «Визвольний фонд», на фонд УПА і АБН. Дружне спасибі!

П о ж е р т в и

НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД

На Уродинях Марусі - дочки П-ва Шмідельських, м. В.Ф., жертвували: по 10 ш. - С. Кузів, О. Соклі; по 5 ш. - М. Ченіль, І. Рогач; по 4 ш. - Т. Кузів, М. Шмідельський; по 2 ш. - М. Журай, П. Джанс, А. Чарас; М. Щербя - 1 ш.

З нагоди хрещення Марусі - донечки П-ва Пилипа у м. Вольнгергаймтін, присутні гості жертвували на В.Ф. - 2 ф. 11 ш.

З нагоди хрещення Петруся - сина П-ва Васильця у м. Бінн, Шотландія, з ініціативи п. Драчевича м. В.Ф. жертвували: П-во Василіки - 5 ш., П-во Мерігар (школи) - 5 ш.; по 10 ш. - С. Орейда, Д. Смердик, М. Кітчан, Б. Богачиншин, Т. Драчевич.

На христинках маленького Ігоря - сина П-ва Лучив у м. Болтоні, з ініціативи п. Г. Боллбуша гості склали на В.Ф. - 5 ф.

На христинках Ярослава - сина П-ва Балюк у м. Тоджорден, Лянк'с, з ініціативи п. Гуменного на В.Ф. жертвували: М. Малець - 7 ш., С. Балюк - 1 ш., О. Гуменний - 6 ш., М. Заставний - 6 ш., М. Сташко - 2 ш.6 п., П. Рубчак - 2 ш.6 п., М. Гесюк - 1 ш.

З нагоди хрещення Анни - донечки П-ва Пляюца у м. Братфорд, з ініціативи п. Дзюмбака гості жертвували на В.Ф. - 4 ф. 2 ш.

З нагоди вітання П-ва Стахових у м. Братфорд з ініціативи о. Габака і п. О. Хім'яка готі жертвували на В.Ф. - 2 ф. 12 ш. 9 п.

З нагоди хрещення Богдана - донечки П-ва Комищенків у м. Братфорд, з ініціативи п. Лісного гості склали на В.Ф. - 2 ф.

З нагоди хрещення Любомира - донечки П-ва Шмиреїв у м. Дукінфільд, гості жертвували на В.Ф. - 2 ф. 5 ш.

На христинках Лесі - донечки П-ва Вільницьких у м. Аштон, гості жертвували на В.Ф. - 2 ф. 3 ш. і піл пеня.

З нагоди весілля П-ва Сатурів у м. Гадерсфілд, з ініціативи о. М. Габака і п. Найдя гості склали на В.Ф. - 6 ф. 13 ш.

Невідомий з м. Аштон жертвував на В.Ф. - 1 ф. П. Н. Король з Доннінгтон Казин через о. В. Дзюбу жертвував на В.Ф. - 4 ф.

Поодинокі пожертви на В.Ф.: Д. Мельник - 6 ш., Т. Дуда - 6 ш.

РІЗНІ

З нагоди уродин п. Ярослава Габорака б 9 1952 р. з м. Ліп, Лянкс, з ініціативи п. О. Музички на фонд чужомовних видань про Україну присутні склали - 4 ф. 16 ш.

З нагоди вітання П-ва Джілет і Онуфрія Гандіва у м. Тоджорден, Лянкс, з ініціативи М. М. на Фонд Українських Студентів склали: по 10 ш. - В. Черик, М. Драчевич; по 5 ш. - Д. Дзидіак, М. Дзидіак, П. Бурка, М. Сташко, А. Пашин; по 2 ш. - М. Мельник, І. Черинш, Д. Черинш; П-во Гандзіни - 1 ф.

НА ФОНД У П А

З нагоди хрещення Васильця - сина П-ва В. і Є.

Михайлів у м. Братфорд, з ініціативи п. М. Федака гості склали на УПА - 1 ф.

З нагоди христин у П-ва Яніна і Михайла Іваневич, з ініціативи п. Василенка на УПА склали: по 10 ш. - П. Демчук, С. Винницький; по 5 ш. - Ангел Винницька, С. Вобилляк, Василенко, Д. Садівський, С. Буйновський; по 4 ш. - Карола Криницька, П. Суприн, В. Шостак; по 3 ш. - М. Балан, В. Бурзіяк; по 2 ш. 6 п. - М. Іванівч, В. Халус, І. Дубик, Т. Тисак

Всім Жертводавцям і Ініціаторам складасмо щиро подяку. Молодим Парам, Батькам і Покресникам бажаємо багато щастя і многих літ.

• • •

ПОШТОВА СКРИНЬКА РЕДАКЦІ

Ю. Буряківець - Нью-Йорк, США: Листа з матеріалами отримали - щиро дякуємо. Просимо подати ще раз Вашу адресу. В наслідок деякого пошкодження в дорозі, адреса майже цілком не чітка.

М. Кушнір - Дітройт, США: Щиро дякуємо за прихильного листа, а зокрема за присланих 25 нових адресів для висилки В.Ш.. Вислалимо до нас окремого листа. Дружний привіт!

• • •

Заходом В-на «Мітла» в Буенос-Айресі (Аргентина) появилася друком злини на американському континенті альманах гумору і політичної сатири

« М І Т Л А »

з календарем на 1953 рік.

Багато карикатур, дотепів, сміховинок. Виданий на доброму папері, 128 сторінок друку, мистецька обкладинка.

Увага: В календарі надруковано вперше виїмки з «Щоденника національного героя Селенка Лавочки», воляка І. Дивізії УНА. Це є своєрідна історія Дивізії написана з гумором і поданням автентичних фактів.

Ціна календаря всього 8 шillingів, або рівновартість у чужин валюті.

Ждайте у кожній українській книгарні.

Шліть замовлення найкраще летунською поштою на таку адресу:

Sr. Julian Serediak
Casilla de Correo 7, Sucursal 7
Buenos Aires, Rep. Argentina.

Замовлення на календар прийматиме рівнож Книгарня СУБ-у в Лондоні.

Замовте самі і перекажіть другим, що календар «МІТЛА» забезпечить Вас у 1953 році від горя і смутку. Не втрачайте нагоди поспіятись!